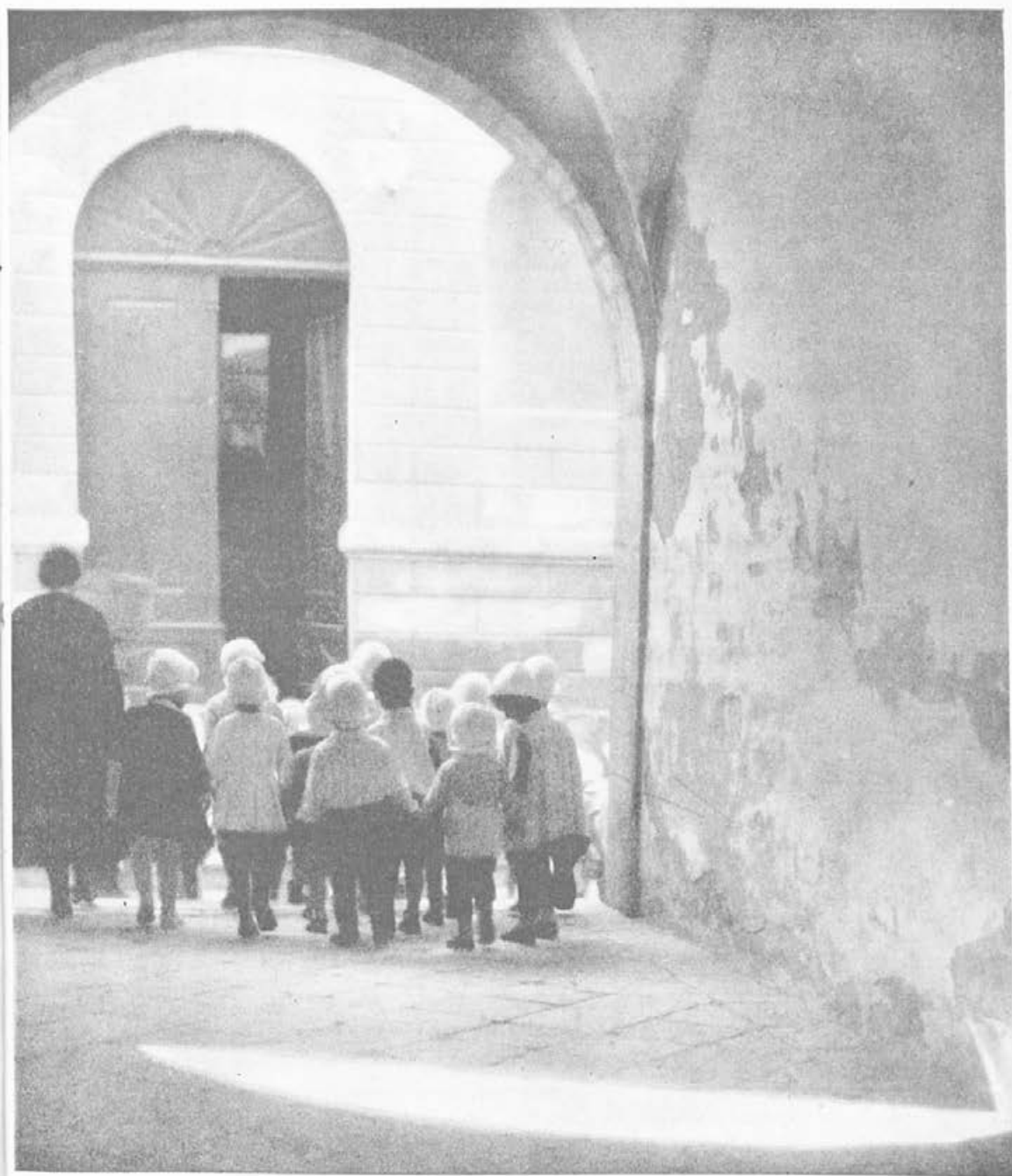

LETNIK X. NAŠ ROD LETO 1938/39.

1

Izhaja v šolskih mesecih in stane s knjigami Mladinske matice mesečno 2'50 din

Vodoravno: 1. Mesto v dravski banovini, 7. pom. glagol, 8. del voza, 10. osebni zaimek, 12. Jadranski otok, 14. ploskovna mera, 15. gorovje v dravski banovini, 18. ploskovna mera, 19. kazalni zaimek, 20. predlog, 21. votla mera, 23. del voza, 25. okrajšava za starejši, 27. gozdni sadež, 30. par, 31. okrajšava za sveti, 32. kazalni zaimek, 33. ploskovna mera, 35. žensko ime.

Navpično: 2. igralna karta, 3. razbojnik, 4. ni reven, 5. del kolesa, 6. živilo, 9. drevo, 11. predlog, 13. bolestni vzklik, 14. veznik po Prešernu, 16. brazda, 17. del prsta (množ.), 22. reka v zetski banovini, 24. rokodelec, 25. sorodnica, 26. izbruh vulkana, 28. del kolesa, 32. kazalni zaimek, 33. ploskovna mera, 34. ploskovna mera.

DVE RAČUNSKI NAGRADI

I

4		
	5	
		6

Vstavi v narisani kvadrat številke od 1 do 9 tako, da bo vsota teh števil v vodoravni, navpični in diagonalni črti 15.

II

1	2	3	4	5
5	4	3	2	1

V vsako vrsto tega kvadrata vstavi številke od 1 do 5 tako, da bo vsota teh števil v vsaki vrsti dala 15.

MLADINSKI LIST

M. ZOR

2	1	2
7	2	8
9	3	10
11	4	10
11	5	8
12	6	2

Žensko ime.

Sredina telesa.

Ima berač na glavi.

Rdeča tekočina.

Črna ptica.

Žensko ime.

Po sredi navzdol ime mladinskega lista.

MAGIČNI KVADRAT

1	15	5	12
8	10	4	9
11	6	16	2
14	3	13	7

Kdo zna razrezati ta kvadrat na štiri neenake dele in sestaviti iz teh delov nov kvadrat, a tako, da bo dala vsota vodoravnih, navpičnih in diagonalnih števil vedno število 34?

Trije izžrebani rešilci vseh ugank bodo prejeli lepe nagrade.

Naslovna slika: »Prva pot v šolo«.

Foto: Janko Pogačnik, fototrgovina, Ljubljana, Tyrševa cesta.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejema naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice«, v mesečnih obrokih po din 250.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavniki Franc Štrukelj).

Janko Jamec

LJUBIM SVOJ JEZIK ...

*Ljubim svoj jezik, ker Bog mi ga sam je podaril,
da pel bi vse dni in noči z njim visoko mu hvalo,
ker zemljico našo slovensko je čudežno ustvaril
in vanjo položil v dobroti je vsega po malo:*

*Gorá čudovitih, na severu ujetih v lep venec,
ki skriva pod njimi se jezer lepota nebeška;
dolin, ki po njih se nam vlečeta polok, studenec,
da zemlja preživlja živino in usta človeška;
ravnin, koder vijejo v dalje nemirne se reke
in vozijo s splavi naš les do najjužnejših krajev;
planin, kjer pastirji iz volne natkó si obleke,
in dosti v njih pesmi je starih in vraž, običajev;
poljá, ki spomladi ga s plugom kmet skrbno obdela,
da v jésen plačilo obilno za trud svoj pobira;
nebá, ki pod njim ko pod kokljo so mesteca bela,
vasice, kjer narod naš dela, živi in umira ...*

*Ljubim svoj jezik, ker Bog mi ga sam je podaril,
da pel bi vse dni in noči z njim visoko mu hvalo,
ker zemljico našo slovensko je čudežno ustvaril! —
In kaj bi brez njega še mojemu srcu ostalo? ...*

*Mladost je zdaj moja bujno glavó povesila,
a misel se tajna je v ptico podnebno vtelesila,
ni bila golob več, ki obletava požar,
zdaj bila je orel, ki so mu peroti vihar,
oči so mu bliski, hiteči v temino-daljino,
iskale, našlé so; ne dóma, vse več: domovino.*

Iz Župančičeve „Dume“

Anton Ingolić

SIROTE

Ilustriral
Fran Mihelić

1.

Zgodnje jesensko jutro je bilo. Vas je še spala. Živina je pokojno ležala v hlevih; pastirji in hlapci, ki so si z njo delili prenočišče, so sanjali najlepše sanje. Njihovo globoko dihanje se je mešalo s sopenjem živine. Vsakdo, žival in človek, je hotel izrabit časa, ki mu je še preostajal. Kajti kmalu se bo oglasila trda gospodarjeva beseda in treba bo vstati.

Na koncu vasi je v Ribičevem hlevu počivalo sedem glav živine; v kotu nad teleti pa je spal pastirček. Njegovo ležišče je bilo privezano na štiri visokih stebrih, polomljena lestev je vodila nanj. V hlevu je vladal močan duh po živini, gnoju in zatohlosti. Skozi okno, ki ni bilo večje od otroške glave, še ni prodrla svetloba.

Pastirček, pokrit s staro, raztrgano odejo, ki je služila že mnogim pastirjem, je tiščal glavo v suknjič in trdno spal. Sanjal je. V sanjah pa je opravljal svoj najljubši posel: učil se je. V razredu je vladala sveta tišina. Gospod učitelj je govoril čudovito lepo. Nihče se ni ganil, celo Rožkarjev Janez je molčal. Tedaj pa je zazvonilo, kakor da bi bil pouk končan, čeprav se je komaj začel. Toda nihče ni maral oditi. Zvonec pa ni utihnil. Še glasnejši je postal.

Naposled se je razlegel silen glas: »Slavko, Slavko! Vstani, vstani!«

Oči vseh so se uprle vanj. Sam gospod učitelj, ki ga je imel najrajši, je pristopil k njemu in mu

dejal: »Slavko, domov moraš! Najbrž moraš spet k bolni gospodinji!«

»Nikamor ne maram, nikamor! Ostati hočem v šoli! Učiti se hočem!« je jokaje prosil pastirček.

A že se je pojavila na vratih smrtno bleda gospodinja. V silnem strahu je zavpil in se pognal proti oknu, da bi skočil skozenj.

Tedaj ga je zaskalelo na čelu. Prestrašen se je ozrl okoli sebe in spoznal, da je z vso silo treščil v strop nad svojim ležiščem. Krave so se vznemirjene dvigale, zunaj pa je tolkel na hlevska vrata gospodar in kričal: »Lenuh nemarni, če se mi takoj ne dvigneš, ti bom posvetil, da boš pomnil!«

Zdaj šele je Slavko spoznal položaj. Pograbil je suknjič in se spustil po lestvi na tla in odprl vrata.

»V šolo bi hodil, tudi jedel bi in oblečen bi bil rad, a vstajam naj jaz namesto tebe! Glej, da se je zadnjič zgodilo,« je rentočil gospodar, se sprehodil po hlevu, dal še nekaj navodil in spet odšel.

Slavko se je, še močno zaspan, opotekel v kot za vrati in v polmraku komaj našel gnojne vile. Zmetal je gnoj skozi vrata na gnojišče, nato vrgel konju sena, krave pa skrbno očedil. Med delom je pritekla k njegovim nogam velika bela mačka, ga božala po bosih nogah s svojim košatim repom in zadovoljno predla. Slavko je za hip prenehal z delom, si jo vzel v naročje in jo pobožal.

Ko je opravil živino, je prišla dekla molst, gospodar pa je spet prigodrnjal, češ, da so pozni. Zato se Slavko ni upal pri zajtrku niti pošte-

no najesti, marveč je naglo spravil vase nekaj žlic žgancev in že odhitel na pašo. Tega jutra je imel samo krave in najstarejšega telička.

Gnal je skozi vas. Na vasi je bilo živo. Njegovi tovariši so gnali na pašo, starejši ljudje so odhajali z vozovi ali peš na njive, otroci pa v šolo. Hiše so se vrstile na obeh straneh vzdolž ceste. Na desni strani so bile večinoma večje in lepše, na levi pa nizke, s slamo krite in že na prvi pogled revnejše. Šola je stala sredi vasi. Mnogo otrok se je že podilo okoli nje. Dalje na spodnjem koncu vasi se je dvigala iznad hiš bela cerkev z visokim stolpom.

Slavko je tiho šel za kravami in blagroval otroke, ki so odhajali v šolo. Njegov razred ima sicer šolo popoldne, vendar bi Slavko rad hodil v šolo tudi dopoldne. Noč in dan bi presedel na klopih in se učil, učil. Vselej, kadar je moral ostati doma, mu je bilo neizrečeno hudo.

V takšnih žalostnih mislih je dohitel zunaj vasi na razpotju, kjer se odcepi cesta v mesto, dečka, ki je bil nekoliko večji od njega in je vodil za roko majhno deklico. Bila sta oblečena v preveliko, ponošeno in raztrgano obleko.

»Kam, Tinček?« je odgovoril dečka. »Saj veš, v mesto s trebuhom za kruhom!« je dejal Tinček in se nasmešnil. »Ta teden se še nisem prikazal meščanom, zato upam, da bodo danes bolj darežljivi!«

Slavko je stisnil vsakemu po eno jabolko v roko, se poslovil in stekel za kravami. Cesta je zavila med njive. Dan je bil lep. Sonce je stalo visoko in je imelo kljub pozni jeseni še dovolj toplote. Ljudje so trgali koruzo, kopali krompir, tu in tam pa že orali. Slavko je moral tokrat gnati na pašnik, ki je ležal daleč zunaj vasi tik gozdov, ki so se od tu razprostirali do sosednjih vasi. Bilo mu je kar prav, saj v bližini ni bilo njiv ali druge vabe za živino, in je imel tako dovolj časa zase. Izvlekel je knjigo izpod srajce, kamor si jo je pred odhodom naskrivaj zataknil, se-

del na rob gozda in se zamaknil v čitanje. Knjigo, bila je čitanka, je dobil šele pred tedni v šoli, zato je bila zanj nova. Čital je berilo za berilom, pesmi, povesti in poučne spise; vse ga je enako zanimalo. Tu je bil njegov svet. Zdaj je živel v davnih, davnih časih, zdaj spet potoval po daljnih krajih ali se pogovarjal z ljudmi, ki so bili boljši od njegovih rednikov.

Težko mu je bilo, da so mu krave tokrat nagajale in venomer zahajale na sosednje pašnike. Motili so jih najbrž drvarji, ki so v bližini podirali drevje. Ker ni mogel več nemošteno čitati, se je približal drvarjem in jih z zanimanjem opazoval. Županovi so bili. Tinček je poznal vse, s Štefom, hlapčičem, ki je spomladi izstopil iz šole in je bil doma iz Haloz, sta bila zelo dobra.

Pravkar so se pripravljali, da podro debelo bukev. Ker je bilo nevarno, da bi oplazila in polomila lepe mlade smreke, ki so stale na robu gozda, so privezali že zjutraj precej visoko dve dolgi vrvi; z njima bodo skušali dati padajoči bukvi pravo smer. Slavko je napeto sledil njihevemu delu.

Dva drvarja sta še vedno žagala, za prvo vrv sta vlekla hlapec in gospodar, za drugo pa star županov gostac in Štef, ki je bil sicer že velik,

vendar prave moči še ni mogel imeti, ker je bil slabotnega telesa. Vsi štirje so vlekli in vpili: »Ho-ruk! Ho-ruk! Dajmo, dajmo!«

Najglasnejši je bil župan sam.

»Že gre, že gre! Primate, držite, vlecite!«

Bukev se je začela nagibati, padala je v pravo smer. Štef in starec sta napela vse sile, da ju ne bi potegnila s seboj. Nenadoma pa se je nagnila prav tja, kamor ne bi smela. Štef in starec sta vlekla na življenje in smrt; župan je jel kričati kakor iz uma:

»Držita, držita! Štef, daj, no, daj! Jok, pazi! Ho-ruk!«

A bilo je zaman. Sila je bila prevelika. Starec in Štef sta se jela opotekati. Starca je kar izpodnašalo, Štef se je nekoliko časa še upiral, končno pa je tudi njega vrglo po tleh. V zadnjem trenutku sta sicer priskočila žagarja, a bilo je že prepozno. Bukev je z vso silo treščila proti robu in polomila štiri najlepše smreke.

Župan je pobesnel od jeze.

»Vidva sta kriva! Drago mi bosta plačala škodo!« je vpil in se grozeče približeval Štefu in starcu. Pa še tisti hip se je menda spomnil, da mu nimata s čim povrniti škode, zato je jel še bolj kričati. »Ti, pobalin, si vsega kriv! Namesto da bi držal za vrv, ti roji po glavi vrag vedi kaj. Toda jaz ti bom že izbil tvoje muhe iz glave enkrat za vselej!«

V strahu je Štef komaj spravil iz sebe: »Gospodar, nisem mogel... Vlekel sem, pa ni šlo.«

»Kaj? Zdaj pa mi še ugovarja, smet smetljiva! Glej, da se mi pri priči pobe- reš in greš past v Haloze lakoto, za drugega tako nisi!«

Ker se Štef ni niti ganil, je župan zgrabil sekiro in mu zažugal z njo: »Pojdi, ne prikaži se več!«

Štef je bil navajen na izbruhe gošpodarjeve jeze, zato si je mislil kakor vedno ob takih prilikah: potrpeti je treba, da se bo pomiril. A ko gošpodar le ni utihnil, je glasno spregovoril v trdni veri, da ni ničesar zakrivil: »Res, nisem več mogel! Nisem kriv!«

»Če nisi za nobeno rabo, potem pa pojdi od hiše! Pa takoj!« je ponovil župan in dvignil sekiro.

Ker se je pa Štef obotavljal, je župan zarjul in pognal sekiro proti njemu.

Tedaj se je razlegel silen krik po gozdu. V naslednjem trenutku se je Štef zgrudil na tla.

Slavko je od groze spustil knjigo na tla in odhitel k Štefu. Ta se je zvijal na tleh in obupno vzdihoval: »Moja noga, moja noga!«

Slavko je opazil, da mu curlja kri iz desnega stopala. V tem so tudi ostali delavci prihiteli k njemu.

»Nesreča, nesreča! Rana je globoka! Po vode, po vode!« so vpili.

Le župan ni pristopil; zaničljivo je zamahnil z roko in dejal: »Prav se mu je zgodilo, bo vsaj vedel, kdaj se je zoperstavil svojemu gošpodarju. Obvežite mu nogo, potem pa naj gre domov in žene na pašo!«

V tem je Slavko prinesel vode v svojem klobuku. Rana je bila res globoka, da krvi ni bilo mogoče ustaviti. Končno je starec našel neko zelišče in z njim ustavil kri. Štef se je dvignil blede kot stena in pobral sekiro, da bi šel klestit veje.

Župan pa mu je iztrgal sekiro iz rok in pokazal z roko proti vasi, ukazujoč: »Pojdi domov, da ne bo kdo govoril, da nimam usmiljenja s teboj! Bova že doma obračunala! Najprej takšna škoda, potem pa bi s tem pa- glavcem še čas izgubljali!«

Trudoma je Štef odšel. Sredi Ri- bičevega pašnika pa ga je dohitel Slavko in ga prijel za pod pazduho, rekoč: »Čakaj, da ti pomagam! Kmalu bom tudi jaz odgnal domov.«

Ko je Slavko spravil krave v hlev, se je jel veselo pripravljati, da odide po obedu v šolo. Nalogo je napisal kar v hlevu; sedel je na tla, za mizo pa mu je služil hlevski stolček. Krave se niso prav nič čudile njegovemu početju, saj so bile tega navajene. — Slavko se je naučil v hlevu najlepše pesmi na pamet, tu se je učil o starih Slovanih, o daljnih deželah, skratka o vsem, kar je vedel in znal. A kljub temu je bil najboljši učenec v razredu. Učitelj ga je imel zelo rad, a gospodar tega ni upošteval. Če ga je zalotil s knjigo v rokah, ga je takoj nagnal h kakšnemu delu.

»Že spet kradeš Bogu čas, meni pa denar!« mu je očital v takšnih prilikah. »Pojdi kidať gnoj, pa takoj!«

»Sem ga že zjutraj!« je odvrnil Slavko in spet odprl knjigo.

»Potem pa nastelji živini!«

»Sem tudi že!«

»Potem pa pojdi sekat drva!« je gospodar rezko končal.

Tega dopoldne pa je lahko srečno dokončal nalogo; vesel je spravil knjige v rdeč robec in odšel v hišo. Hvala Bogu, po treh dneh bo vendar lahko šel spet v šolo! Hitro je poobedoval in odložil žlico pred drugimi.

»Nikamor se ti ne mudi! Le najej se, da ne boš lačen!« mu je prigovarjala priletna dekla, ki je imela pri hiši zanj še največ srca.

»Pozno je že,« je odvrnil Slavko in stopil k peči, na katero je spravil šolske reči.

»O, le počasi fant,« ga je ustavil gospodar, »danes pa ne boš šel v šolo trgat hlače!«

Slavko je prebledel.

»Ne bom šel v šolo?«

»Ne, gospodinji je spet hudo, pa ji boš odganjal muhe!« je trdo zapovedal gospodar.

Slavku so se zašibila kolena. Nekaj trenutkov ni mogel niti odpreti ust. Potem se je z grenkobo zavedel krivic in ponižanj, ki jih je doživel pod tujo streho, in tistih bore malo srečnih trenutkov, ki so mu jih naklonili Ri-

bičevi. Vrnil se mu je pogum, tesno je stisnil knjige k sebi, kakor bi pri njih našel pomoči, in spregovoril: »Že tri dni nisem bil v šoli! Gospod učitelj so zadnjič rekli, da boste morali plačati kazen, ker pogosto izostajam...«

A ni utegnil dokončati, kajti Ribič je že prej vrgel žlico stran, udaril s pestjo po mizi in zakričal: »Kaj, ti me boš učil, kar smem in česar ne smem! Ti mi boš govoril o kazni, ki te že pet let zastonj redim!«

Slavko je bil sicer boječ, a zdaj so mu knjige dale toliko moči, da je nadaljeval: »Saj me nimate zastonj. Delam vam. Pasem in tudi druga dela opravljam, namesto hlapca sem...«

»Molči!« je gospodar še huje vzkipeł, »še ugovarjal boš! Tvoje delo ni vredno kosa kruha! Kolikor imam las na glavi, mi je žal, da sem te vzel. To imam v zahvalo«, je nadaljeval, okrenivši se k družini, »ker sem se ga usmilil in ga vzel k sebi, ko mu je umrla mati! Očetu tako nihče ne ve imena! Če ne bi jaz skrbel zanj, bi poginil od glada. Zdaj pa se mi postavlja po robu! Fant, če takoj ne poklekneš in me ne prosiš odpuščanja, lahko vzameš svojo culo in greš, če veš kam!«

Slavka je spet obšla prirojena malodušnost. O prejšnjem junaštvu ni ostalo niti sledu. Zavedel se je z vso bridkostjo, da res nima kam iti: mati mu je umrla že zgodaj, že od mladih let je bil pri tujih ljudeh. O očetu pa sploh ne ve ničesar. Kam torej? K drugim ljudem? Saj ni nikjer bolje!

Štefu, Tinčku in Treziki se godi še huje. Sirota je in z vsem mora biti zadovoljen. Sklonil je glavo in povsili oči. Niti Belke ni čutil, ki je prišla k njegovim nogam in ga božala s svojim mehkim kožuhom.

Gospodar pa je vstal in nadaljeval: »No, kako dolgo naj še čakam?«

Slavku se je zameglilo pred očmi. Za korak se je približal gospodarju in komaj slišno je izustil: »Odpustite!«

Gospodar pa se ni premaknil. Tedaj mu je šepnila dekla: »Poklekni!«

Slavko se je spustil na kolena in ponovil še tiše: »Odpustite, gospodar!«

»Naj bo za danes! Drugič pa si premisli, preden boš ugovarjal! Kdo skrbi zate drugi, kakor midva z gospodinjo? Povej, kdo?«

»Nihče!« je odvrnil Slavko, klečoč na tleh in tresoč se od strahu.

»Tako je! Zato moraš naju ubogati, ne pa učitelja, ki ti še ni dal koščka črnega kruha! Gospodinja je bolna, zato ji moraš streči! Razumeš?«

»Bom, gospodar!«

»Tudi moraš, če hočeš jesti pri nas! Zdaj pa vstani in pojdi!« je dejal Ribič nekoliko mileje in odšel iz sobe.

Šele zdaj so prišle Slavku solze v oči. Kot lešniki debele so se mu vsule po bledem licu. Še deklina Neži je postalo težko, pristopila je k njemu in ga skušala potolažiti, rekoč: »Slavko! Saj veš, kakšni so! Vse se mora zgoditi po njihovem. Joj, če bi jaz ne znala potrpeti, kako bi bilo pri hiši!«

Slavko bi bil vse pozabil, vse potrpetel, da bi zdaj lahko vzel knjige in odhitel z njimi v šolo. Tako pa...

»Da bi me vsaj v šolo pustili!«

»Potolaži se! Pozimi, ko ne bo dela, boš lahko v šoli noč in dan!«

Da, zima! Ob misli nanjo se mu je zjasnilo lice. Obrisal si je s predpasnikom solze, pobožal Belko, ki se je še vedno smukala okoli njegovih nog, se še enkrat ozrl po knjigah in odšel v zadnjo hiško, kjer je ležala bolnica.

Sobica je bila majhna in nizka. Imela je samo dve majhni okni, ki sta gledali na dvorišče. Eno je bilo stalno zaprto, skozi drugo pa ni moglo mnogo svetlobe, ker je bilo zalo-

ženo s cvetličnimi lončki. V nasprotnem kotu je stala postelja.

Slavko se ji je plaho približal. Že od nekdaj ga je obhajal neznan strah, kadar koli je stopil v to sobo, iz katere se gospodinja ni ganila že vse poletje. Največjo grozo mu je vzbujal nenavaden duh, ki je napolnjeval sobo, in to, da je bolnica ležala ure in ure nepremično in ni spregovorila ene same besede.

Tudi tega dne je bila bolj podobna mrliču ko živemu človeku. V obraz je bila bolj bela ko zid. Ležala je na hrbtu nepremično in le rahlo sopenje je pričalo, da še živi. Po njenem bledem obrazu se je spreletaval roj muh. Slavko je vzel v roke jelševo vejo, ki je še od prejšnjega dne ležala pri bolničinem vznožju, in jih odgnal. Z glasnim brenčanjem so se dvignile proti zamazanemu stropu. A le za nekaj hipov, takoj so spet sedle na bolničin obraz ali na odejo. Slavko jih je spet odpodil, pri tem si je obrisal zadnjo solzo. Bal se je, da bi se gospodinja zbudila in jo opazila. A še mnogokrat je zamahnil z vejo, preden se je zgenila in odprla kalne oči.

»Ali je še dan?« je vprašala s slabotnim glasom.

»Komaj je odzvonilo poldne!« je odvrnil Slavko in odpodil sitno muho, ki se ni mogla ločiti od gospodinjinega nosu.

»Šele poldne!« je zastokala žena in se skušala obrniti. A tedaj je zaječala in omahnila na hrbet.

Čez čas je vprašala, kaj delajo. Slavko ji je poročal o vsem, celo o dogodku v županovem gozdu, pri tem ga je živo zaskrbelo, kako je s Štefom.

»Župan je bil že od nekdaj pravi divjak, z njim se ni šaliti kakor sploh ne z moškimi,« je dejala Ribička. Čez čas pa je trudna zatisnila oči in znova zadremala.

Zdaj je ostal Slavko spet sam s svojimi mislimi in muhami, ki so se glasno brenčče podile nad bolnico. Od zunaj je le redkokdaj dospel v sobo kak glas. Domači so odšli na polje, tudi sicer ni bilo nikogar na vasi. Le tu in tam je bilo slišati

kakšnega psa, ropot voza s ceste ali pa kokodajskanje kokoši z dvorišča. Da bi bilo pri postelji vsaj svetlo in bi lahko naskrivaj čital, si je želel Slavko in si v mislih predstavljal, kako je v tem času v šoli. Tam je svetlo in prijetno, učenci se v odmorih pogovarjajo o vsem mogočem. On pa mora sedeti tu v mraku in odganjati muhe!

Nenadoma je jela bolnica težko sopsti, na čelu se ji je pokazal pot, zakrilila je z rokami in odprla oči.

»Duši me! Spet me duši!« je zastokala. »Umrta bom, o, umrta...!«

Slavka je bilo ob takih prilikah vselej groza. Najrajši bi bil pobegnil, pa ni smel. Drhte je čakal, da se bo umirila kakor navadno. A tokrat se ni, celo dvignila se je v postelji in jela na ves glas kričati: »Slišite, ljudje, umrta bom! Toda jaz nočem umreti!«

Še više se je dvignila in nadaljevala:

»Marija, zakaj jaz? Vsega imam: hišo in hleve, njive in travnike, gozd in vinograd! Glej, vse to sem prinesla možu, zdaj pa naj umrem! Ne dopusti tega, sveta Mati, preveč sem trpela, da sem si pripravila vse to! To se ne sme zgoditi! Nočem umreti!«

Vrgla je odejo raz sebe in planila iz postelje. Slavko jo je sicer v grozi zadrževal, a nič ni pomagal. Opo-

tekla se je k oknu, prišla za železne križe in vpila na dvorišče: »Živeti hočem! Tu bom gospodovala samo jaz in nihče drugi!«

»Botra, pojdite v posteljo, saj ne smete vstajati!« jo je poprosil Slavko in jo vlekel za roko proti postelji. A gospodinja se mu je iztrgala in krenila proti vratom.

»Moram pogledati, kaj delajo na mojih njivah, saj bodo vse uničili!«

Pograbila je za kljuko, da bi odprla vrata. V tistem hipu pa jo je posilil kašelj, prišla se je za prsi, zastokala in velik curek črne krvi ji je brizgnil iz ust. Opoitekla se je in padla v mlako svoje krvi.

Slavko je od groze zakričal, planil iz hiše in se spustil po sadovnjaku na polja, kričoč ves iz sebe:

»Gospodar, Neža, ljudje, na pomoč! Botra umirajo! Hitro, hitro!«

Pred očmi se mu je delalo temno in okoli sebe je videl same mlake krvi.

Gospodinja sicer ni umrla, njena bolezen pa se je močno poslabšala.

Ko je Slavko zvečer opravil živino in se je prepričal, da je gospodar odšel nekam, se je izmuznil neopaženo iz hleva in se napotil k županovim. Moral je poiskati Štefa in poizvedeti, kako je z njim, ter mu obenem po-
tožiti svoje gorje.

SE NADALJUJE

Danilo Gorinšek

V Č A S I H

*Včasih se srce zajoče,
včasih srcu se zahoče
prek gora, voda v daljine ...*

*Kaj je tam? Palača zlata?
Je dežela tam bogata?
Je radost, ki več ne mine? ...*

*Nel! Le srcu se zahoče
do lesene rodne koče,
ki ljubav do nje ne gine ...!*

Vlado Klemenčič
MATJAŽEK

Illustriral Božidar Jakac

Ko se je Školibrov Matjažek rodil, so hodile po Vinskem bregu maškare. Ves vrh jih je bil poln. Harmonika je pela in vriskanje je odmevalo med kočami. Bil je pustni torek. V ta veseli čas je zavekal v viničarski koči novorojeni otrok in tako povedal, da hoče živeti.

Prebivalci Vinskega brega so največ delavci in viničarji. Njihove kože

so tesne, polne otrok, ljudje se z delom pri kmetih in v goricah težko prebijajo skozi življenje. Žive iz rok v usta. Večkrat so lačni kakor siti. Ampak včasih, tako na primer za pust, so tudi na njih mizah prazenki in klobase. Prešerni glasovi harmonike privabijo vsaj enkrat v letu nekoliko veselja v ta kraj.

Novorojenčku so vsi prerokovali najboljše. Roditi se na pustni torek je pomenilo po njihovi pameti srečo in izobilje. Le mati je rekla: »Samo da mu ni Kurent navdihnil svojih norij in razposajenosti. Potem bo gotovo bolj vesele, kurentovske narave.«

No, kakor se je pozneje videlo, ni vplivala na Matjažka nobena teh reči: nikdar ni imel preveč mesa in potic, zato tudi ni bilo vzroka, da bi mu življenje skovalo kurentovski značaj. Ni se uresničila materina bojazen: sinko je bil bister in podjeten dečko.

Iz prve dobe svojega detinstva se Matjažek motno spominja tesne, mračne sobe svojega doma. Ko sta odšla oče in mati na delo, sta ga zaklenila v koč, kjer je ostal do večera. Tako se pač godi premnogim delavskim otrokom po naših krajih. Od jutra do večera je bil Matjažek sam samcat doma. Zunaj je sijal lep dan in kakor iz daljave je odmevalo v koč življenje: po poti mimo kože so hodili ljudje, se pogovarjali in smejali, v goricah se je glasila pesem delavcev. Spomladi je prisluškoval Matjažek ščebetanju ptičkov okrog kože, se čudil sončnim žarkom, ki so sijali skozi zagrnjena okna in gledal sence dreves, ki jih je gibal veter. Vse to se mu je zdelo kakor sanje: človek v sanjah gleda, posluša, a vse se mu zdi tako daljno, nedosegljivo. Ko je Matjažek shodil, mu ni bilo treba večno poležavati po cunjah svoje posteljice, podobne rešetki. In je začel po svoje gospodariti po sobi.

Spoznal je, da je zdaj že bolj močan, preizkusil je svoje ude in se plazil povsod, koder je mogel. Skobacal se je na klop in celo na mizo. Na mizi se je postavil pokonci in dosegel z roko svetilko, ki je visela od stropa.

kri, ki jo je Matjašek v jezi in solzah razmazal po vsem obrazu.

Maček se je potuhnil pod posteljo.

Matjašku je bilo vedno bolj pusto pri srcu. Zlezal je na klop pri oknu in odgrnil zaveso. Širok, svetel val sončne svetlobe je planil v sobo. Oj, da bi mogel ven, na trato, v sadovnjak, v gorice, odkoder se slišijo glasovi kopačev! Matjašek skuša odriniti zapah. Vleče in vleče, nazadnje se le okno odpre. Maček prvi pograbi priliko in skoči skozi okno, za njim kobaca Matjašek. Že je tudi on zunaj, ampak do podstenja se mu zdi strašno globoko. Prime se z rokami za okno in išče z nogami kake opore v zidu. Nazadnje mu roke omagajo in telebne na tla. Ko se pobira, vidi, da ima krvavo koleno. Pa vse to je v hipu pozabljeno.

Tisti dan si je prvikrat priboril svobodo. Do večera je bil srečen kakor doslej še nikdar. Ves svet je bil njegov. Hodil je po vrhu med kočami in opazoval življenje trat, drevja, ptičkov in žuželk. Zašel je k mlaki, kjer se je seznanil z žabami. Brodil je z rokami po vodi in se še bolj zamazal. Zvečer sta ga oče in mati iskala povsod. Našla sta ga spečega na trati pod orehom. Bil je blaten in krvav, pravi, pravcati razbojnik.

Ej, to je bilo že bolj veselo! Svetilka je zanihala, on pa je padel po mizi, kakor je bil dolg in širok. Da bi ga videla oče in mati, kaj bi rekla? Šel je pod uro in jo dolgo opazoval. Potem je začel vleči za verižice, ki so na njih visele uteži. Kako prijetno je drdralo v uri! Ampak Matjašek je potegnil premočno, ura se je premaknila na stran in se ustavila. Sreča, Matjašek, da ti ni padla na glavo!

Včasih se je primerilo, da mu je v tej samoti delal družino domači maček. Ko so se odpravljali zdoma in zaklepali, je ždel kje pri peči in sta bila potem z Matjaškom ves ljubi dan skupaj. Kratkočasila sta se, kakor sta vedela. Matjašek je delil s svojim tovarišem kruh, ki sta mu ga pustila oče in mati. Zavijal je mačka v cunje kakor dete. Ko pa ga je potegnil za rep, je vzdignil maček šapico in drpil Matjaška po licu. Prikazala se je

Odslej ga niso več zapirali. Pustili so mu, da se je družil z drugimi kočarskimi otroki. Pa se dolgo ni mogel sprijazniti z njimi. Vsi so bili večji od njega, on pa je bil še samosrajčnik. A tudi on se je hotel že uveljaviti. Od kraja mu niso ničesar pustili in je bil večkrat tepen. No, pozneje se je družbi privadil in tudi tepsti se ni pustil.

Ko je nekoliko dorasel, je dobil prve hlače. Tedaj je smel že sam po svetu. Mati ga je poslala po sol ali moko k trgovcu, včasih pa je skočil očetu po tobak. In zgodilo se je, da so ga vpisali v šolo. Zdaj se je zdel samemu sebi že cel človek. Prvi dan je gledal samo gospodično, ki jim je govorila s prijetnim glasom. Matjažek bi jo zmeraj poslušal. Bil je tako zaverovan v njen glas, njen obraz in oči, v vso njeno postavo, kako se je gibala pred njimi, da ni niti slišal, ko ga je poklicala: »Matjažek!« Sosed ga je sunil v komolec: »Vstani!« Matjažek je vstal. Učiteljica ga je izpraševala to in ono: kje je doma, kaj delata oče in mati, kaj so imeli davi za zajtrk. Bila je zelo radovedna.

Čez nekaj tednov je поблиže spoznal součence. Bili so njegovi znanci z vrha, mnogo pa je bilo kmetskih iz do-

line. Ti so vrhovce vedno dražili in jim nagajali.

Nekega dne je v odmoru debel dečko zabrusil Matjažku in njegovim tovarišem: »Lačenpergarji!« Tako je večkrat kdo rekel revnim kočarjem po vrhu. Matjažek je planil proti dolincu in zaklical: »Še nikdar te nisem ničesar prosil! Le čakaj, po šoli ti pokažemo, kdo smo lačenpergarji!«

Po šoli se je razvila v ozkem klancu nad vasjo bitka med vrhovskimi dečki in onimi iz doline. Na Matjažka so se vrgli trije dolinci, toda on se jih je otresel in skupaj s svojimi tovariši pognal vse dolince v beg. »Da si boste zapomnili, kdo so lačenpergarji!«

Drugi dan so dolinci tožili. Prišla je na dan tudi beseda »lačenpergarji«. Gospodična je bila huda kakor še nikdar in so bili tisti dan vsi pretepači pol ure po šoli, tisti, ki je dražil vrhovce z »lačenpergarji« pa celo uro.

Tako si je Matjažek pridobil ugled. Vsak bi si dvakrat premislil, preden bi mu povedal kaj žaljivega. Pa Matjažek se ni prevzel. Nasprotno: najljubeznivejši dečko je in dober tovariš vsem. Le svoje časti si vzeti ne da, čeprav je kočarski otrok.

Pavel Kunaver

DEČEK Z JUTROVEGA

Ilustriral Henko Smrekar

Bilo je l. 1100. po Kr. r. Na bregu pod Gradom nad Ljubljano je po nemirnih dobach zrastle malo mestce, Ljubljana imenovano. Razpadajoči zidovi Emone s svojo strašno preteklostjo prebivalcev niso več valili v svoje okrilje. Vse se je tiščalo le strmega brega grajskega griča, kjer je v časih sile trdni grad nudil varno pribežališče.

Proti večeru nekega lepega pomladnega dne je bilo na trgu izredno živahno. Od jugozapada so po starodavni rimski cesti prišli trgovci iz Italije. Radovednim meščanom so povedali, da prihaja za njimi še ena truma vitezov s svojim spremstvom, ki so se udeležili križarske vojne.

Ta novica je razburila ljudi in vzbudila je v njih spomin na dneve pred petimi leti, ko je prišel v Ljubljano suh menih v ponošeni halji pridigati in navduševati za vojno proti Turkom, ki so zavzeli Jeruzalem. Tako je govoril, da je mirno prebivalstvo Ljubljane s ponosno gospodo na Gradu vred prevzelo strastno hrepenenje po bojih z neznanim, krutim sovražnikom v daljnih tujih deželah.

Tedaj so se tudi skozi Ljubljano napotile nekatere trume neučakancev na daljni vzhod, z redno vojsko pa je odšlo nekaj vojnih hlapcev pod vodstvom brata gospoda z gradu. Prva truma je potegnila s seboj več Ljubljančanov in skrivoma se jim je pridružil tudi mali desetletni neugnane Cvetko, sin mestnega ribiča.

Po onih razburljivih dneh je nato vse utihnilo in le redkokdaj so pripele novice od vzhoda, ki pa so pripovedovale o zmagah kristjanov, pa tudi o strašnih izgubah, ki so jih kri-

žarji utrpeli v vročih jutrovnih deželah in med krvoločnimi tujci.

Zato je bilo tem bolj razumljivo, da so se ob prihodu druge trume zgrnili ob mestnih vratih ljudje okoli prišlecev. Skozi gnečo pa se je prerila tudi neka žena in kljub ugovarjanju in večji moči širokoplečih možakov je pretrgala vrsto gledalcev. Naglo je premerila došlece, ki so bili oblečeni v tuja oblačila in vrgla se je okrog vratu mlademu, komaj petnajstletnemu dečku.

»Sinko! Moj Cvetko!« je še zaklicala in solze radosti so jo oblile. Pa tudi dečku, ki je ves zagorel in v tuji obleki stoječ med množico objemal mater, so stale solze veselja v očeh. Toda ozrl se je po mrkem vitezu, ki je vodil gručo vrnivših se križarjev. Z gospodovega obraza pa je izginila strogost in rekel mu je: »Le pojdi z materjo; za danes si prost!«

In mati in sin sta v spremstvu gruče radovednih dečkov odšla proti skromnemu domu ob Ljubljani.

»Glej, celo meč ima!« je občudovaje pripomnil eden dečkov.

»Gotovo je z njim mahnil kakega nevernika.«

»Kdo pa je vitez, ki mu služiš?«
»Ali nam boš povedal, kako je bilo?«

Tako je deževalo vprašanj in deček se jih je smeje komaj ubranil. »Malo počakajte, da se nekoliko odpočijem, pa vam bom povedal; pa še kaj lepega vam bom podaril.«

magali z nasiljem in ljudstvo nas je pričelo sovražiti. Še preden smo prišli do Carigrada, nas je bilo že polovico manj. Mnogi so bili ubiti, mnogi so umrli za lakoto in boleznijo.«

»Kako pa je bilo v cesarskem Carigradu? Ali je lepo tam?« ga je vprašal eden dečkov.

Toda minila je dobra ura, preden se je Cvetko zopet pokazal na pragu in se v spremstvu svoje matere in očeta vsedel na klop. Z ljubezni polnim pogledom je objel lepo pokrajino pred seboj: tiho, vijugajočo se Ljubljano, čudovito Barje, kjer so se zadnji sončni žarki poslavljali, in divne gore okoli mogočnega Krima.

Nestrpneži pa mu niso dali uživati lepote in že je padlo prvo vprašanje: »Kje pa si vse hodil? Kako se ti je godilo?«

»Oj, to je dolga povest in ne bi končal, ako bi vam govoril tri dni in tri noči. Toda na kratko za danes tole: Jaz sem ušel staršem in sem se že par dni nato bridko kesal. Naša truma se je pridružila drugim križarskim gručam, ki niso hotele počakati prave vojske, in drli smo proti vzhodu. Z nami je bilo še več takih dečkov in tudi žensk. Toda ker nismo imeli urejene prehrane, smo si po-

»Lepo je že, lepo, toda take drhali, kakršna smo bili mi, Carigradjani niso bili veseli. Zato nas je dal cesar prepeljati na azijsko stran — v smrt.«

»Zakaj v smrt?«

»Bili smo slabo oboroženi, slabo hranjeni, dežela pa divja in revna, čim globlje smo prihajali. Kmalu so nas začele napadati turške čete in v gorskih soteskah so vsi ti križarji poginili od lakote ali pod turškimi sabljami. Ko sem se leto nato vračal po isti poti, smo z grozo gledali našo pot posuto s kristjanskimi kostmi.«

»Kako da si se ti rešil?« so ga povpraševali.

»Jaz sam ne vem, kako sem se s prav majhno trumo rešil nazaj na evropsko stran v Carigrad,« je pripovedoval mali junak. »Lačni in strgani smo se potikali po cesarskem mestu, ko so pričeli prihajati prvi oddelki prave križarske vojske v Carigrad. Ob Zlatem rogu sem tedaj slučajno

zagledal brata našega grajskega gospoda. Bilo mi je, kakor da sem zagledal kos domovine in vrgel sem se mu pred noge in zaklical: 'Gospod, reši me!' In tako sem postal sluga tega viteza in ga spremljal na vseh pohodih.

»Ali si bil tudi ti v kakšnem boju?«

»V začetku ne. Videl pa sem obleganje Niceje in svojega gospoda sem spremljal, ko so preganjali junaškega sultana Kildiš Arslana. Pri tej priliki pa sva bila ujeta. Niso naju pobili, ker so pričakovali za gospoda visoko odkupnino. Odpeljali so naju proti vzhodu v lepo Antijohijo.«

»Kako pa je bilo v ujetništvu?« so se zaporedoma oglašali dečki.

»Zelo zanimivo. Marsikaj sem spoznal tedaj. Ker je bil moj gospod nekoliko ranjen in je na poti težko zbolel, ga je poveljnik oddal v Antijohiji v oskrbo arabskemu zdravniku. Mene so pustili pri gospodu, da mu stremim. Bivala sva v lepi hiši s krasnim vrtom, kjer sva se potem, ko je gospod ozdravel, sprehajala med oljkami, figovimi drevesi in palmami. Lepi vodometi so žuboreli na vrtu in hladili vroči zrak.«

»Zakaj pa muslimanski Arabec ni zastrupil tvojega gospoda, ki je kristjan?« so zopet vprašali Cvetka.

»Da, to je tisto, kar sva se tudi midva naučila in vsi križarji. Spoznali smo, da so posebno Arabci po mestih učeni in dobri ljudje. Turki so res divji in neomikani, toda Arabci imajo učenjake, kakršnih je v Evropi malo in še ti le tu in tam po samostanih. Naš zdravnik ni bil samo zdravnik, ampak izredno učen mož. K njemu so zahajali tudi drugi in ko sem se priučil arabščine, sem se čudil lepoti njihovih pogovorov. Mojega gospoda so namreč radi povabili v svoj krog in postal je njihov prijatelj.«

»Pa vaju niso prisilili, da bi postala muslimana?« se je nekdo od poslušalcev zopet oglašil.

»Poizkušali so s tem, da so nama poslali svojega svečenika, ki naju je poučeval, da verujejo muslimani v

enega boga Alaha in njegovega pre-roka Mohameda. Razlagal nama je vsebino 114 poglavij njihovega svetega pisma ali korana, in spoznala sva, da je tudi muslimanska vera prav lepa in globoka. Le škoda, da uči muslimane, da morajo tudi z ognjem in mečem razširjati svojo vero med drugimi narodi. To je vzrok, da se muslimanske vojske tako hrabro bore in se ne boje pogina v bitki. Midva seveda nisva sprejela njihove vere.«

»Kako pa sta se rešila ujetništva?«

»Kristjani so v svojem navdušenju kljub vsem težavam polagoma napredovali. Pojavili so se končno tudi pred Antijohijo. Strašni boji so se vneli za mesto, ki ga je branil junaški emir Jagi Basan. Kristjani so bili pred mestom v stiski, ker je velika turška vojska prihajala na pomoč. Tedaj pa je neki pomuslimanjeni Armenec, Firuc po imenu, izdal kristjanom stolp, ki mu je poveljeval. Tam so križarji vdrli v mesto in nastalo je strašno klanje. Nad deset tisoč Turkov in Arabcev so pobili kristjani. Tedaj je moj gospod rešil svojega dobrotnika - zdravnika in še marsikaterega omikanega Arabca, ki se je zatekel v njegovo hišo.«

»Ali si tudi ti potem prišel v Jeruzalem?« se je nekdo oglašil iz mraka, ki je bolj in bolj zagrinjal pripovedovalca in poslušalce.

»Bili smo že četrto leto na poti. Nešteti kristjani so padli v bojih in pomrli za raznimi boleznimi. Še 20.000 nas je bilo, ko smo prišli pod sveto mesto. Okoli nas vse opustošeno, med nami lakota, žeja in bolezen, pred nami silno utrjeno mesto z junaškimi branilci, a v nas silovit pogum in navdušenje. Ko smo zagle-

drugi vitezi. Tako smo rešili precej učenih mož ter nedolžnih žena in otrok. Ko pa je boj prenehal, smo v procesiji odšli v cerkev božjega groba. Delo mnogih let je bilo dovršeno.«

»Kako pa bo sedaj?« je vprašal Branko.

»Bogomir Bouilonski je postal varuh Svetega groba in postavlja sedaj

dali Jeruzalem, smo vsi pokleknili in poljubljali sveto zemljo, po kateri je hodil Kristus. Nato pa smo začeli naskakovati. Šele s pomočjo napadalnih priprav, ki so jih genovski mornarji pripeljali iz Evrope, smo po dvanemnem napadanju prodrli v mesto. To je bilo strašno!»

»Zakaj pa, zakaj?« so povpraševali dečki od vseh strani.

»Naši so zažgali sinagogo z Judi vred. Pobili so na tisoče in tisoče muslimanov, tudi žensk in otrok. Ko sem pridirjal mimo muslimanske džamije, ji kri curkoma lila po stopnicah. Kjer je bil boj pošten, mož proti možu, tam se je tudi moj gospod udeleževal z vso vnemo, toda ko je bila redna vojska branilcev premagana in mesto v naših rokah, je z našo četo hitel po mestu in reševal, kjer je bilo mogoče. Posebno je postavljajl straže pred hiše arabskih učenjakov. To so storili tudi nekateri

trdnjave proti muslimanskim državam na vzhodu Svete dežele. Če bodo kristjani složni, muslimani pa nesložni, kakor so bili do sedaj, potem bo Sveta dežela za vedno naša. Toda že ko sva gospod moj in jaz odhajala, so se naši voditelji nekaterikrat sprili. Sovražnikov pa je kakor listja in trave. Treba jim bo samo močnega vodje in vsa prelita kri bo zaman! Da, še v Evropo bi prišli, in gorje nam, če bi se njihove množice na hitrih konjih razlile po naših deželah!«

Plahi vzkliki so se začuli iz gruč mladih poslušalcev. Cvetko pa je vzkliknil:

»No, no! Turki so še daleč in še stoje križarji na mejah Svete dežele! Danes boste že še lahko mirno zaspali. Pa naj bo za nocoj zadosti.«

Prijazen »lahko noč« se je še razlegel in mladi prijatelji so se razšli po temnih ulicah male Ljubljane, ki se je pripravljala na počitek.

NOETOVA BARKA

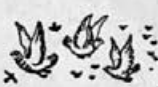
Po filmu Disneya

Ilustriral Oton Gaspari

1

STAREMU SE JE NEKOČ PRIKAZAL IN
DEJAL: „, JAZ BOM Z POKRIL IN IN
. IZ TEMNIH BODO ŠVIGALE IN TAK BO
LIL 40 DNI IN , DA BO ZALILA NAJVIŠJO .
NAPRAVI VELIKO , REŠI SEBE, SVOJO IN
SVOJE IN VSE ŽIVALI.“

 VSTANE IZ , SI NATAKNE IN VZAME
DOLG . POTEH GRE NA IN MOČNO „TRARA“:

„TRARIRERORI, NAŠ SE JEZI! ,
PRIDITE IZ GOZDA, , PRIDIRJAJTE S TRAT,
, POSKOČITE Z VEJ, , PRIFRČITE
Z NEBA, , POKUKAJTE IZ LUKENJ, ,

PRILEZITE IZ GRMOVJA, , PRIBRENČITE

IZ PANJEV, IN , PRI-

RENČITE IZ DŽUNGEL, IZ BRLOGA,

PRIDITE IN IN IN VSI, VSI!

 BO KAZNOVAL . BLIŽA SE STRAŠNA

. POMAGAJTE MI NAPRAVITI.“

KOMAJ JE ZATROBIL NA SVOJ ,

ŽE SO SE ZBRALE PRED ŽIVALI. IN ZA-

VPILE: „, POMAGALE TI BOMO

NAPRAVITI!“

ZA TRI DINARJE ELEKTRIKE

Zmračilo se je prej kot po navadi. Gosti oblaki so se spustili do zemlje.

Naenkrat se je odprlo nebo. Zelenomodra svetloba je napolnila ozračje, takoj nato pa je zagrmelo, kakor da se je odprl sam pekkel. Gore so se stresle, šipe v oknih so zašklepetale. Križ božji, kaj bo, kaj bo!

Plat zvona. Gori! Ubogi ljudje...

Mlado in staro hiti k ognju. Gasilci že prihajajo. Rezka povelja in kratki znaki tromb se mešajo z jokom in vpitjem. Možje rešujejo iz goreče hiše, kar se rešiti da. Ogenj se čedalje bolj širi. Znak trombe naznanja, da je brizgalna dobila vodo. Kratko povelje — in že pada močen curek vode na razbesnjen plamen. Osem mož pritiska vodo v cevi. Veter nagaja. Ogenj prijema že sosednje zgradbe. Potrebna je pomoč.

»Telefonirajte v mesto!«

Nekdo od prisotnih pohiti na pošto. Ves zasopel komaj dopove uradniku, kaj se je zgodilo, in ga prosi, naj telefonira v mesto po pomoč. Poštar stopi k pripravi, ki visi na zidu, dene nekaj na uho in prične pripovedovati. Kar on pove, posluša uradnik v oddaljenem mestu. Iz pošte v mestu so na sličen način obvestili požarno četo. V skladišču požarne brambe zapoje električni zvonec. Gasilci, ki so v stalni pripravljenosti, sedajo na avtomobile. In že drči motorna brizgalna po blatni cesti.

Kmalu prične motorka delovati. Ona ne potrebuje ljudske sile. Motor jo poganja s silo, ki jo ne bi zmoglo petdeset krepkih mož. Ljudje se oddahnejo. Morda pa le pogasijo?

Hrabri gasilci še vedno iznašajo stvari iz goreče hiše. Naenkrat — hrušč. Vdrla se je streha. Steber dima, pomešan z milijoni isker je švignil pod oblake. Gledalci so obnemeli.

Gasilci izvlečejo izpod ruševin tovariša. Ves je ožgan in krvav.

Hitro k zdravniku!

Zdravnik ga za silo hitro obveže in odredi, naj ga takoj odpeljejo v bolnišnico. Komaj so nesrečneža odpravili, so ljudje prinesli na zasilnih nosilih še enega ponesrečenca. Na nje ga je padla električna žica in ga onesvestila. Nepremično leži na nosilih. Zdravnik zmaže z glavo. Poskušali so z umetnim dihanjem in z injekcijami. Vse zaman. Ponesrečenec ni več prišel k zavesti.

Ogenj pojema. Kar je izbral, je uničil. Sosedne zgradbe so požrtvovalni gasilci pa rešili. Nemo strmiijo brezdomci v žalostno pogorišče.

Ranjenega gasilca so v bolnišnici pregledali z röntgenom in takoj izvedli potrebno operacijo.

Zvečer je radio objavil, da je hrabri gasilec zaenkrat izven nevarnosti, pogorelci pa, ki jim je ogenj vzel vse, naprošajo dobra srca za pomoč.

Po par mescih je bilo pogorišče očiščeno. Zidarji so se pripravljali, da na istem mestu sezidajo novo stavbo. Še pred zimo so se pogorelci vselili. Na strehi nove stavbe se je svetlikal strelovod.

V vsem opisanem dogodku, ki pri nas ni redek, je delovala neka nevidna sila. Ta sila se je zdaj pa zdaj prikazala kot človekova dobrotnica, Takoj nato pa kot škodljivka.

Kdo je zažgal?

Zažgala je elektrika, ki se je zbrana v oblaku spustila na hišo v obliki ogromne iskre in vžgala. S tem svojim delom je ljudem napravila ogromno škodo. Vzela jim je dom, streho nad glavo, ognjišče in vse, kar so v teku let s trudom pridobili.

Ali — v isti hiši je bila električna dolga leta najzvestejša dekla. Razsvetljevala je sobe in hodnike, vrtela slamoreznice in žagala drva. Bila je silno ubogljiva. Čim so ji ukazali, naj razsveti sobo, je zagorela in spremenila noč v dan. In vendar je to ista sila, ki je pozneje vžgala in uničila hišo. V teku par ur je spremenila svojo naravo. Prej najzvestejša dekla, sedaj požigalka.

V naslednjem trenutku pa je svoje lice zopet spremenila. Ko je bila sila največja, je na ukaz poštarja stekla po drobni žici v oddaljeno mesto in tam prosila gasilce, naj pridejo gasiti, kar je ona sama vžgala. Gasilci so ubogali in prišli. Prišli so vsi, vrnili pa so se brez dveh. Enega je pod seboj pokopala goreča streha, drugega pa je ubila električna, ona ista električna, ki jih je na človekov ukaz poklicala. Med svojim zločinskim delom pa je opravljala tudi dobro delo. V motorju brizgalne je vžigala bencinski plin, ki je poganjal motor, s katerim so gasili požar.

Malo za tem je v obliki röntgenovih žarkov pomagala pregledati ponesrečenega gasilca in mu s tem rešila življenje. Še enkrat se je pokazala kot plemenita služabnica. Preko radia je objavila znancem in sorodnikom, da je hrabri gasilec izven nevarnosti. Obenem je zaprosila vsa dobra srca, naj priskočijo ubogim pogorcem na pomoč. Dobri ljudje so poslušali njen glas in pomagali brezdomcem.

Dve vrsti ljudi sta na svetu. Eni so dobri, drugi hudobni. Mar je tudi električne dve vrsti? Hudobna in dobra?

Ne! Električna je samo ena, povsod enaka. Električna, ki je vžgala hišo, je enaka oni, ki je v isti hiši dolgo vrsto let najzvestejše služila. Sila, ki je umorila pogumnega gasilca je ista, kot ona, ki je njegovemu tovarišu rešila življenje.

Zakaj pa ta sila enkrat človeku služi in pomaga, drugič pa mu zažiga dom in streže po življenju?

To pa zato, ker jo ljudje premalo poznajo. Ljudje ne poznajo vseh njenih koristnih in škodljivih lastnosti. Če bi to poznali, bi njene koristne lastnosti izrabljali, škodljivih pa bi se varovali. Električno je treba predvsem poznati. Kdor pa jo hoče spoznati, jo mora imeti. Mora se z njo ukvarjati, delati poskuse in se naučiti, kako se njene dobre lastnosti podvržejo službi človeštva in kako se njene slabe lastnosti pobijajo. Kdor bo postopal tako, bo kmalu spoznal, da zamoremo v električni za- tretji vse njene zahrbtnosti in škodljive lastnosti in izkoristiti le njeno dobro dela.

Moja razprava o električni je namenjena onim našim marljivim dečkom in deklicam, ki hočejo to tajinstveno silo spoznati že v mladih letih. Le če jo bodo spoznali sedaj, jo bodo mogli, ko se postavijo na lastne noge, popolnoma izkoristiti in si s tem prihraniti mnogo nepotrebne- ga dela.

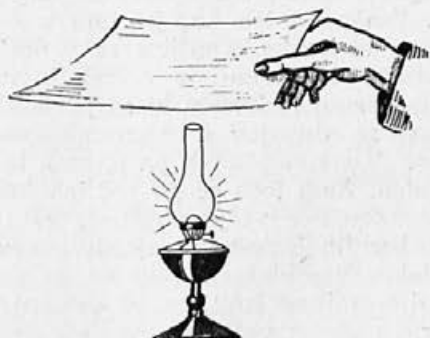
Nekateri mislijo, da to znanje deklicam ni potrebno. Prav kmalu se bomo prepričali, da je potrebno, da vzorna gospodinja spozna predvsem to koristno silo. Le če jo bo dobro poznala, jo bo zamogla vpreči v svojo službo in si bo s tem prihranila mnogo muke v svojem delu.

Naj nihče ne misli, da je dovolj, če razpravo le prečita. Mnogo bi se sicer naučil že s tem. Potrebno pa je, da vsakdo napravi tudi vse poskuse, ki so opisani. Izbrani so samo taki, ki jih brez nevarnosti in z najmanjšimi stroški zamore napraviti vsak otrok. Posebno je treba poudariti, da so poskusi napravljeni s takimi pripomočki, ki jih je vedno najti v vsaki hiši. Če pa bo treba tu pa tam kaj kupiti, bo treba za to le par dinarjev. Kljub temu so vsi poskusi prav lahko izvedljivi in silno poučni.

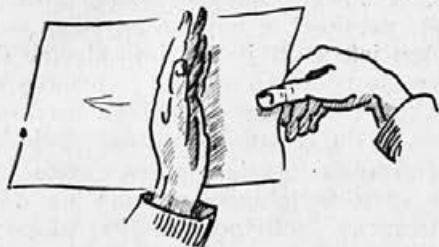
Kdor bo hotel, ko odraste, kaj veljati, bo moral poleg pričujoče knji- žice vzeti v roko še kakšno knjigo, ki piše o električni. Saj je to veda, ki se neprestano razvija.

NEKAJ ELEKTRIKE ZASTONJ

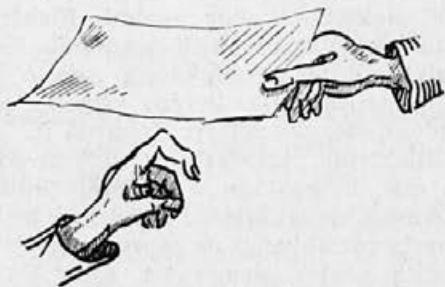
Ko sediš zvečer pri petrolejki, vzemi kos papirja in ga nad petrolejko segrej. Pazi, da se papir ne vname.

Ko je papir vroč (suh), ga položi na zvezek in z mezinco druge roke parkrat krepko potegni preko njega.

Dvigni sedaj papir. (Petrolejko priškrni, da ne bo tako svetlo.) Od spodnje strani približaj papirju upognjen prst. Med papirjem in prstom se bo pojavila drobna iskra. Blisk! Blisk v malem. Ko preskoči iskra, se čuje tudi rahel »grom«.

Blisk! Električna! Odkod?

Morda je bila v petroleju? Pogledaj!

Napravi isto, kot si napravil v prvem poskusu. Razlika naj bo samo v tem, da segreješ papir na štedilni-

ku, namesto nad petrolejko. Ko je papir vroč, ga položi na zvezek, odrgni in mu približaj upognjen prst. Opazil boš isto kot prej!

Ali je bila električna v petroleju? — Ne!

Bila je v papirju, pa je mirovala. Ko si pa papir segrel in vročega položil na hladen zvezek ter ga zraven še odrgnil, se je električna prebudila in preskočila na tvoj prst. Pri tem si videl iskro, čul lahkel pok, zraven pa te je v prst malo speklo.

Kam pa je električna izginila s prsta? Stakla je skozi telo v zemljo.

Če bi imel električno, ki bi bila milijonkrat močnejša od one, ki si jo ti dobil iz papirja, bi že pošteno zagrmelo. Če bi ta električna stakla skozi tvoje telo, bi te ubila.

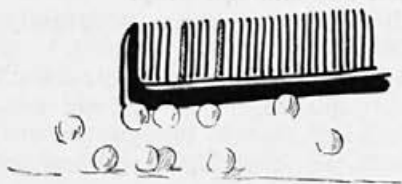
Vzemi črn glavnik. Drgni ga nekaj časa z volneno krpo in ga na to približaj drobnim kosom papirja, ki si jih raztresel po mizi. Koščki bodo živahno skočili na glavnik, se za nekaj časa zalepili, nato pa s sunkom odbili. Ali čim bodo padli na mizo, bodo zopet skočili proti glavniku. Sličen poskus moreš napraviti tudi, če drgneš palico žvepla ali kos gramofonske plošče ali pečatni vosek.

Ko drgneš, zbudiš električno. Glavnik postane električen in radi tega privleče koščke papirja. Ko pa vzamejo koščki glavniku dovolj elektrike, se odbijejo in oddajo nabrano električno mizi. Po mizi električna zbeži v zemljo. To je ravno tako, ko da bi pred čebelnjak postavil posodo z medom. Čebele bodo prišle in se zalepile na posodo, vendar le toliko časa, da si ga dovolj naberejo. Za tem ga odneso, oddajo v satovje in se vrnejo. To traja toliko časa, da med »izgine«.

Z nožem za britje izreži iz bezgovega stržena male kroglice. Ko so kroglice suhe, jim približaj nadrgnjen glavnik. Kroglice bodo živahno poskakovale. Skakale bodo na glav-

nik, se nekaj časa na njem zadrže-
vale, nato pa sunkoma odbile. Vzrok
je zopet elektrika.

Kroglico iz bezgovega stržena obe-
si na svileni nit. Tako viseči kroglici
približaj nadržnjen glavnik. Glavnik
bo kroglico pritegnil, takoj za tem pa
jo bo sunkoma odbil, da se je z glav-
nikom ne boš mogel več dotakniti.
Če pa se kroglice medtem dotakneš s
prstom, se bo zopet zalepila za glav-
nik, ali takoj zopet odbila.

Če pa kroglico iz bezgovega strže-
na obesiš na nit, ki ni svileni in ji
približaj nadržnjen glavnik, bo glav-
nik kroglico sicer pritegnil, ali odbil
je ne bo. Kroglica se bo vrtela ob
glavniku toliko časa, da bo izginila z
njega vsa elektrika.

Če se v mraku češeš pred ogleda-
lom, boš včasih opazil, da se lasje
svetlikajo. Tudi temu je vzrok elek-
trika, ki nastane radi trenja. Glav-
nik se namreč drgne ob lase. Radi
tega postane električen. Električni
pa postanejo tudi lasje pa preskaku-
jejo med njimi in glavnikom drobne
električne iskrice.

V mraku božaj mačko, ki ti leži v
naročju. Zgodilo se bo, da se bo kr-
zno pričelo svetlikati. Tudi tu je
vzrok elektrika. Nastane radi trenja.

Tudi ostale tvarine postanejo elek-
trične, če jih drgnemo. Elektrike, ki
na ta način nastane, včasih ne opa-
zimo, ker jo je premalo ali pa radi
tega, ker je pobegnila v zemljo, pre-
den smo jo opazili.

Če vržeš v zrak pest peska, bo na
vsakem delu nastalo nekaj elektrike.
Ko pesek prične padati na zemljo,
odda svojo elektriko. Še več elektri-
ke nastane, če razpršiš vodo. Vsaka

kapljica postane električna in ostane
toliko časa, da pade na zemljo. Čim
se to zgodi, elektrika pobegne.

Kadar voda izhlapeva, se tvorijo
majhne, našim očem nevidne kaplji-
ce. Vsaka od teh kapljic ima v sebi
nekaj elektrike. Kapljice se v obliki
vodnih par vzdigujejo v zrak in no-
sijo s seboj elektriko, ki so jo dobile,
ko so se oddvojile od morja ali druge
vode. V višjih plasteh pa je zrak bolj
hladen. Radi tega se po več teh kap-
ljic združi v večje kapljice, ki jih
mi, ker jih je več skupaj, vidimo kot
oblake. Vso elektriko, ki so jo prej
nosile majhne kapljice, so sedaj pre-
vzele njihove večje sestre. Ko se te
še vedno dovolj majhne kapljice
združijo še v večje, postane elektrika
na njih še bolj gosta. Če se take kap-
ljice v obliki oblaka preveč približajo
hiši, preskoči z oblaka na hišo mo-
gočna iskra, ki ji pravimo strela. Ta
iskra je podobna oni, ki je pri tvojih
poskusih skočila s papirja na tvoj
prst, le da je mnogo, mnogo večja.

Ogromna morja, jezera, reke in
vse rastline izhlapevajo dan na dan
neizmerne količine vodnih hlapov.
Vsi ti hlapi nosijo s seboj silno ve-
like količine elektrike. Ker se ti hla-
pi, kadar se ohladijo, združijo v ob-
lake, so oblaki nabiti z elektriko. —
Električne iskre preskakujejo z oblaka
na oblak ali pa z oblaka na zemljo.
Poleti, ko je vroče, izhlapi več
vode, radi tega je v ozračju poleti
več elektrike kakor pozimi. Elektri-
čna iskra, ki preskoči z oblaka na
oblak ali pa z oblaka na zemljo je
silno vroča, pa radi tega vžge. Če pa
zadene človeka ali žival, ga ubije.

Elektrika, ki nastane radi trenja
in one, ki nastane v ozračju, človek
navadno ne izkorišča. Prve radi tega,
ker je prešibka in ne more opravljati
večjih poslov, druge pa radi tega,
ker je premočna in prenevarna.

Tudi midva ne bova potrebovala
za najine poskuse one elektrike, ki
jo dobimo s trenjem, a tudi ne one
iz ozračja. Kje pa potem dobiva po-
trebno elektriko?

SE NADALJUJE

Draga Supancič — Jo Čapku
ŽARKO IN PISANKA

To je bilo še takrat, ko sta kužek in muca živela ko sestra in brat. Nikoli se nista kregala, nikoli ne prepirala, ampak se rada imela in srečno skupaj živela. Sta bivala v hišici-bajtici na zeleni tratnici. Ko je muca Pisanka na polju lovila miši, je kužek pospravljaj po hiši. Ko pa se kužku Žarku iz lova domov je mudilo, že ga je čakalo na mizi kosilo. Tako sta srečno skupaj živela in bila drug drugega vesela.

A nekega dne sta zapazila, da so tla v hiši potrebna krtače in mila. Pisanka premišlja, nazadnje pa de: »Žarko, tla bo treba umiti, kot to delajo ljudje!«

Se kužek Žarko počehlja: »Že, že, a kako pomila bova tla? V hišici-bajtici mila ni, v hišici-bajtici krtače ni. In v kanglici ni nič vodé.«

»Bo že kako, bo že!« Pisanka odgovori. »Ti vzemi kanglico pa prinesi vodico. Jaz pa tačas skočim po milo v vas.«

Žarko vzame kanglico in teče čez tratnico. Tam je studenček, v studenčku voda žubori. Žarko zajame vodico, napolni kanglico in že domov spet hiti. Pisanka pa je v prodajalno tekla. Tam ni nič vprašala, nič rekla, prodajalcu pred nosom ukradla kos mila.

»Majka mila!« zavpije mož. »Muca, nazaj! Tri dinarje za milo mi daj!«

A muca je domov že pribežala, se oddahnila, milo na stol položila.

Kmalu še kužek prikoraca. Kanglo položi na tla in se oddahne: »Aha!« Potem pa milo zagleda. Si misli: »To pa je sir, seveda!« Ena, dve, ga zgrabi in požre.

»Kaj pa tebi tako iz gobca se peni?« začudi se muca, ko se ozre. »Kaj pa ti je?«

Zastoka Žarko: »Kos sira sem pojedel!«

»Saj to je bilo moje milo! Kaj, še tega nisi vedel?« se Pisanka jezi in pene Žarku z gobčka brisati hiti.

»Kako naj vem, kako?« se kužek zvija. »Joj, kako mi v želodcu je hudo! Kruli in zvija me, strašna žeja grabi me! Pisanka, pomagaj, če ne, bom umrl, oči za vedno zaprl!«

»Neroda, prismoda!« se mucek jezi. »Na, malo vode popij, da te tako ne bo žgalo, ti požrešno budalo!«

In Žarko je v hipu vso vodo iz kangle popil, stokal, se zvijal, se strašno potil. Potem pa je s kanglico moral še enkrat čez tratico po vodico. Ko se je vrnil, je menil: »Kako pa bova tla pomila brez mila?«

»Kako? Tako: Ko nimava mila, bova s krtačo in vodo tla pomila.«

»Saj krtače tudi v hiši ni!« kužka zaskrbi.

A muca odgovori: »Krtača boš ti! Za noge te bom zgrabila, s kožuhom tvojim tla bom pomila!«

In res je muca zlila vodo na tla pa kužka vlekla po tleh zdaj sem, zdaj tja. Tako je ves pod posnažila, umazanost odpravila. A tla so zdaj mokra bila, kako jih bosta posušila? Ne krpe, ne cunje v hišici ni!

»Krupa in cunja boš ti!« se kuža zdaj zareži. Hitro muco zgrabi, jo na hrbet prevali, vsa tla z njo posuši.

»Pod je zdaj lep in gladek ko led, a kakšna sva midva?« se potem začudita oba.

In vzameta kanglico ter tečeta čez tratico. Iz studenčka tam vodo zajemata, drug drugega polivata, kožuščka si umijeta. Sta kmalu spet lepa oba.

»Kako se bom pa zdaj posušil, kako?« se kužek trese.

A muca že ve, kako! Dolgo vrv prinese, jo na dvoje dreves pripne. Potem pa — ena, dve — že oba na vrvi visita, se grejeta, kožuščka sušita.

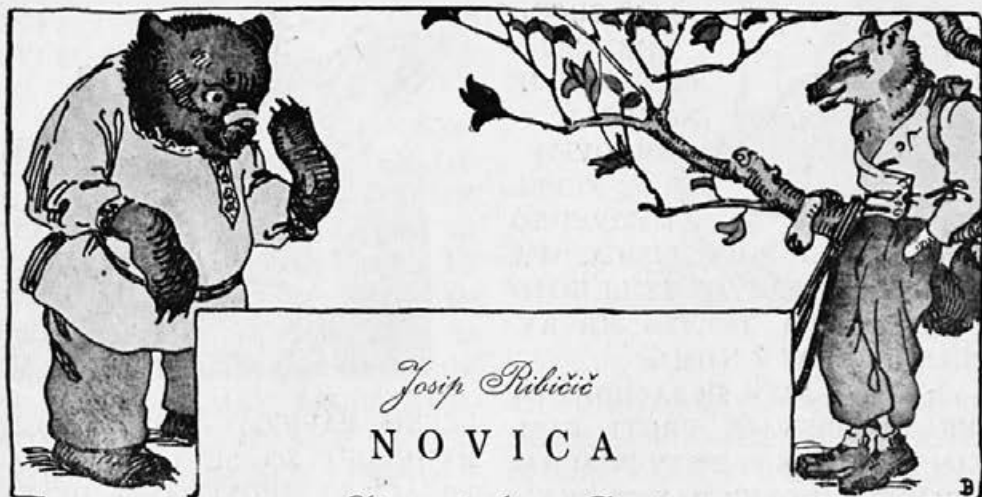
»Primaruha, zdaj sva pa suha!« se Žarko čez čas razveseli.

A komaj to spregovori — glej — iz oblaka se ploha je zlila, kužka in muco v hipu do kože zmočila.

»Joj!« oba sta zavpila, na tla skočila in v hišo zbežala.

Tam sta v kotu zaspala, drug drugega grela, sušila, se zjutraj spet suha zbudila.

Josip Piličič
NOVICA

Illustriral August Bučih

MEDVED SE JE NEKOČ OTEPAL SITNIH MUH. A JE OTEPAL NERODNO TAKO, DA SE JE S KREMPLJI OPRASNIL PO NOSU. PRIKAZALA SE JE KAPLJA RDEČE KRVİ.

MEDVEDKA, NJEGOVA ŽENA, JE BILA HUDA, PA MU JE REKLA: »NERODA!« MEDVED PA JE SAMO ZABRUNDAL IN ODŠEL PROTI GOZDU, DA SI NOS SHLADI.

TAM GA SREČA VOLK IN GA POZDRAVI: »KAJ JE NOVEGA, STRIČEK?«

LJUJE, ČE SE JE MEDVED RES SAMO OPRASNIL PO NOSU. KO TAKO PREMIŠLJUJE, SREČA LISICO: »DOBER DAN, BOTER!« GA POZDRAVI LISICA. »KAJ JE NOVEGA?«

»HM!« ODGOVORI VOLK. »ČUDNE REČI SE GODIJO PO SVETU! GREM PO GOZDU PA SREČAM STRIČKA MEDVEDA. JEZNO JE BRUNDAL IN VSO GLAVO JE IMEL OBVEZANO. PRAVI, DA SE JE OPRASNIL PO NOSU. VES JE KRVAV!«

»HOV!« ZALAJA LISICA IN BEŽI Z NOVICO IZ GOZDA.

»EH, KAJ!« ZAGODRNJA MEDVED. »NOS SEM SI OPRASNIL! PRAVA REČ!« »JOJ!« SE ZAČUDI VOLK IN SE HITRO ODPRAVI PROČ. SPOTOMA PREMIŠ-

PA ZAGLEDA ZAJČKA V TRAVI. »DOBER DAN, KRATKOREPEC!« »BOG DAJ, ZVITOREP-

KA!« ODGO-
VORI ZAJ-
ČEK. »KAJ JE
NOVEGA?«

»MEDVED
SE JE TEPEL
Z MEDVEDKO

IN MLADIČI!« POVE LISICA. »PA
SO MU MLADIČI POTEGNILI KOŽO
Z GLAVE, DA JE VES KRVAV.
TEŽKO BO KAJ Z NJIM!«

»JOJ, JOJ, JOJ!« SE ZAČUDI ZAJ-
ČEK IN ODSKAČE PROTI VASI.
TAM SKOČI ČEZ PLOT IN POZDRA-
VI MAČKO: »DOBER DAN, TETKA!«

UČENO PAPIGO: »ALI ŽE VES?
MEDVEDKI SO SE UPRLI. RAZ-
TRGALI SO MEDVEDA NA DESET
KOSOV, MEDVEDKO PA NA ŠTIRI.
VES BRLOG JE POLN MESA IN
KRVI!«

»BOG SE NAS USMILI!« ZAHRE-
ŠČI PAPIGA IN SKOČI NA OKNO.
POD OKNOM ZAGLEDA VRANO IN
JI ZAKLIČE: »SKRIJ SE, VRANA!
MEDVEDIČI DIVJAJO PO GOZDU.
MEDVEDA SO NAJPREJ RAZTR-
GALI NA DROBNE KOSE, POTEM
PA SO KOSE POŽRLI. TUDI MA-
TERI MEDVEDKI NISO PRIZA-
NESLI. ZDAJ SE PA ŠE MED SABO
KOLJEJO TER MORIJO. VES GOZD
JE KRVAV IN KOSI MESA LEŽE
KAR TAKO PO TLEH!«

»KRA!« SE PRESTRAŠI VRANA
IN ODLETI K SRAKAM POVEDAT

»BOG DAJ, DOLGOUHEC!« OD-
ZDRAVI MUCA. »KAJ JE NOVEGA?«

»PRI MEDVEDOVIH JE POKOLJ!«
ODGOVORI ZAJČEK. »MLADIČI SO
SE UPRLI MEDVEDU
IN MEDVEDKI. MLADI-
ČI SO MEDVEDA TAKO
ZDELALI, DA SE ZVI-
JA V BOLEČINAH. VSE
KRVAVO JE PO TLEH.
VSAK ČAS BO MRTEV.
IN TUDI MEDVEDKA
SI RANE OBLIZUJE!«

»MRJAV!« SE ZAČUDI MUCA IN
ZBEŽI V HIŠO. TAM ZAGLEDA

NOVICO. SRAKE ZAKRAKAJO, SE DVICEJO V ZRAK IN RAZNESO PO VSEM SVETU NOVICO:

»MEDVEDI SO SE POKLALI MED SABO. MEDVEDIČI SO MEDVEDE IN MEDVEDJE MEDVEDKE. NIHČE NI OSTAL ŽIV. NAJPREJ SO SI GLAVE POTRGALI, POTEM PA ŠE TACE IN TELO. NA DROBNE KOSE SO RAZTRGALI VSAKEGA, KI SE JIM JE PRIBLIŽAL. VSE ZAJCE IN ZAJKE, LISJAKE, LISICE, VOLKOVE, VOLJKULJE, VSE, VSE SO POKLALI IN POŽRLI. VSE GOZD

JE RDEČ OD KRVI. KRVI PA SE JE TOLIKO NABRALO, DA TEČE IZ GOZDA KAKOR HUDOURNIK!«

NISO ZNALI ŠTETI

Petero Butalcev je šlo v svet. Obljubili so si, da bodo vedno skupaj.

Ko tako hodijo in hodijo, se eden domisli, da bi preštel, če so vsi. Šteje: eden, dva, tri, štiri — sebe pa pozabi šteti. In vpraša: »Ljubi tovariši, ali nas ni bilo pet, ko smo se podali na pot?«

»Da!« odgovore ostali.

»Sedaj smo pa le štirje! Petega ni!«

Tovariši se ustavijo in vsi štejejo, kakor je prvi štel: sebe pozabijo šte-

ti. Sedejo kraj poti, da premislijo, kdaj so petega izgubili. Tisti kraj pa je bil močvirnat. Zazeblo jih je v hlačke pa so vstali, da bi poiskali suh prostor. Tedaj opazijo, da so nastale kotanjice tam, kjer so sedeli. Štejejo kotanjice — pet jih naštejejo.

»Štirje smo, a sedelo nas je pet!« reče prvi.

»Eden je med nami, ki se lahko napravi nevidnega!« vzklikne drugi.

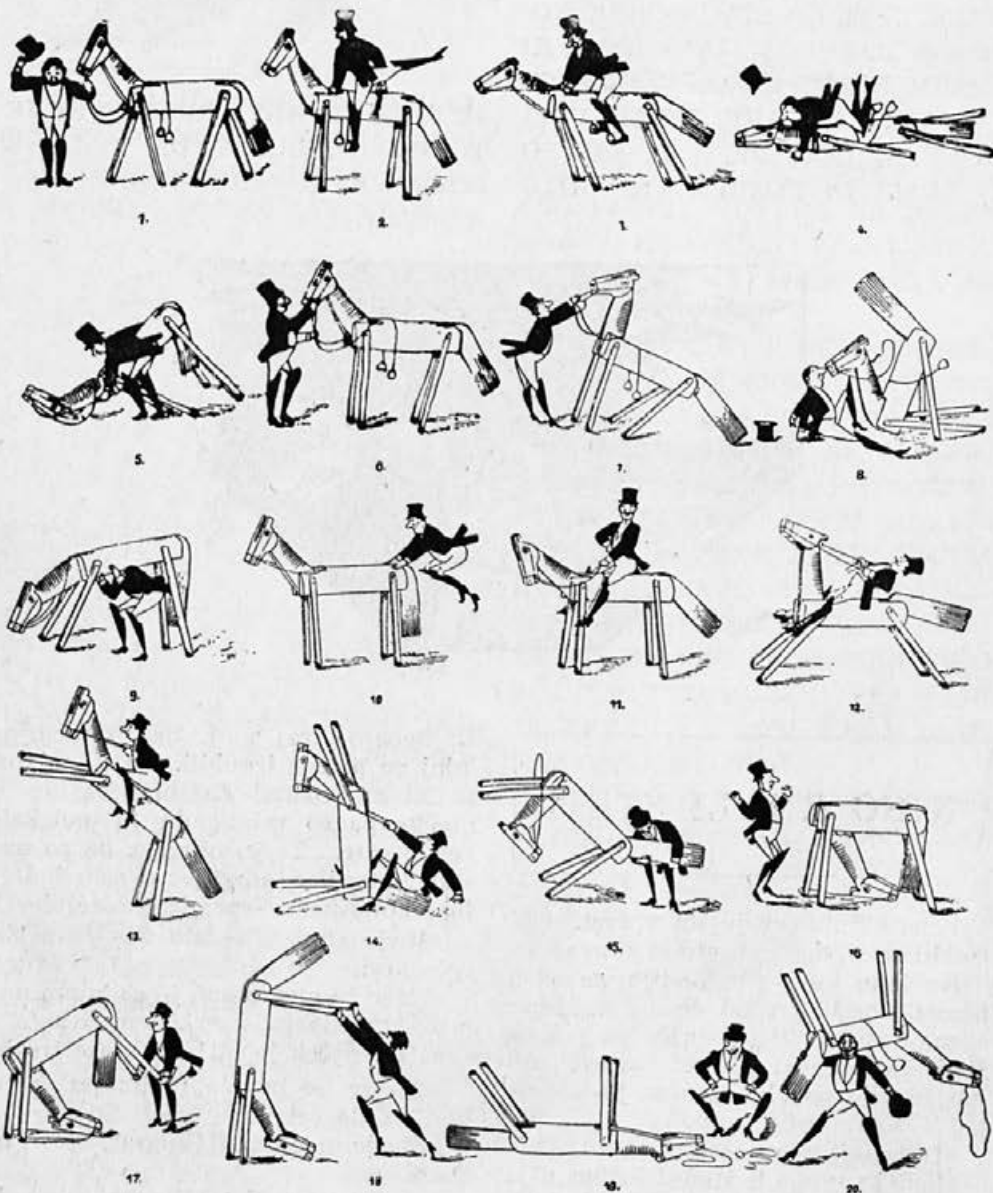
»Peklenšček je bil!« se trese tretji.

»Jaz že ne bom s takim po svetu hodil!« de četrti.

»Zbogom, tovariši!« pravi peti in zbeži.

Ostali štirje se istotako razbeže, kajti nihče noče potovati s peklenščkom.

ZGODBA BREZ BESED

Joža Rupanič

SUBOTICA — MESTO KMETOV

»Kdor domovine ne pozna, ta je ljubiteli ne zna!« sva rekla s tovarišem, ko sva se odločila, da pohitiva na ogled Subotice, ne le jugoslovanske, temveč tudi evropske žitnice.

Najbolj priročno je že doma urediti vse glede proge, posameznih vlakov, dovozov, odhodov, prestopov.

Za popotnika izpod Triglava je do Subotice le dvoje nevarnih mest: da se pravilno ogne v Zidanem mostu (zveza z Beogradom!) in da ne pozabi prenesti svoje prtljage v Vinkovcih, ki so prestopna postaja za Subotico.

V brzovlaku smo dobili prav prijetno družčino. Hrvatski žid se je vračal z gorenjskih letovišč, mlada dama iz Sremske Mitrovice z značilnim tirolskim klobučkom na glavi pa je zpuščala neko našo planinsko koč. Družčina v kupeju se je naglo ogrela in vožnja je bila res prijetna. Nad vse sem bil vesel, kako so bili mojim sopotnikom všeč naši gorenjski kraji in prikupni naši ljudje, kar je pač temelj za dober tujski promet.

SAMA RAVNINA, BOGAT PARADIŽ

Pot v dunavsko banovino je menda najbolj nepozabna poleti, ko diha vsa pokrajina v vročični soparici in nudi zemlja pogled na svoje bogate zaklade. V Vinkovcih je stalo jutranje sonce le za ped nad zemljo, ko smo prenašali prtljago v subotički vlak. Hla-pon zapiha in mi gledamo skozi okno. Velikanske ravnice brez vsakršne opore za oči: nikjer nobenega hriba. Drčimo po železni cesti in primerjamo novi svet z našim; po naših krajih so največje njive le siromašni okrajki proti tem parcelam, ki so posejane s pšenico, ovsem, fižolom ali turščico.

To niso le posamezne njive, saj se raztegujejo daleč v dolžino in prav tako tudi v širino, tod je vsaka njiva kar cela pokrajina zase.

Slika, ki jo gledaš ure in ure skozi okno, je spremenjena včasih le za hip. Od časa do časa ugledaš velike kupe slame. Tu ne poznajo kozolcev ali skednjev. Med bogato obloženim drevjem se vrste skupine hiš, ob njih nizki uljnaki.

Borovo, jugoslovanski Zlin, kjer je sedež Bat'ove industrije, ima postajo v Vukovarju - Pregradu. Borovo je zgrajeno kakor igrača: rdečkasto prepletkane, voglate hiše.

Potem se pokrajina spet raztegne. Sredi ravnice so bele, nizke hiše z gospodarskimi poslopji. To so »pustare« ali »saluši«, domovanja kmetov, ki žive od pomladi pa do pozne jeseni sredi svojih ravnice, na zimo pa se vrnejo v mesta.

Tako mesto kmetov je tudi Subotica, med največjimi mesti Jugoslavije. Ob prevratu je štela 130.000 prebivalcev in je bila na prvem mestu naših naseljenih krajev. Zdaj sta pred njo še Beograd in Zagreb. Dobri poznavalci trde, da odide iz mesta spomladi, ko se začneja na pustarah novo življenje okrog 60.000 prebivalcev. Skozi vse poletne mesece kmetujejo, orjejo, sejejo, žanjejo... ko pa pride jesen in imajo polne kašče, se vračajo s salašev domov in postanejo spet meščani.

SUBOTIŠKI OKOLIČANI

KONJI, KOČIJE, KOČIJAŽI

Subotica je postavljena v ravnico, kjer ar ali hektar zemlje nima posebne cene. Zato so mestne ulice široke, asfalt jim daje še posebno lepoto. Vseposod je dovolj zraka in svetlobe, na več krajih so širni trgi. Poseben kmetijski pečat dajejo mestnemu vrvežu narodne noše okoličanov, ki se zbirajo v središču vsak dan, ko prihajajo semkaj po kupčijah in k raznim uradom. Največ pa jih je na semanje dneve, ki so tedensko dvakrat. Narod se zbira najraje pred mestno hišo; sprva sem menil, da se pripravljajo k zborovanju ali k demonstracijam.

SUBOTIŠKI STADION

Okoličani imajo posebna imena: Bunjevci, Sokci... Pogled na dolge kolone, ko prihajajo v mesto, ali pa ga zapuščajo, je nad vse pester. Kmetje sede na visokih vozovih, vsi so v črnih oblekah, ki dajejo ljudem prav poseben pečat resnosti in stvarnosti.

V mestnem prometu je avto skoraj nepoznan. Vojvodinska pota so slaba, posebno ob deževju. Takrat pride v poštev le voz na visokih kolesih. Koliko jih imajo na vsem mestnem območju? Tega nisem mogel nikjer ugotoviti, po kontrolnih številkah, ki jih imajo vozovi pritrjene ob boku, sem opazil največjo številko 6903, pa prav gotovo vem, da nisem videl zadnje. Pred vsak voz so vpreženi krasni konji. Vojvodinski tekači so znani med ljubitelji konj. Krasne konje ima tudi tamkajšnje vojaštvo; konjenice sta tam dva polka.

Videl sem rajalni nastop subotičkih oficirjev na samih krasnih belcih, na katerih so predvajali program!

Kdor tu kaj pomeni, ima vsaj en par konj. Mestna gospoda se vozi v kočijah s kočijaži v livreh.

PLODNA ZEMLJA DA OBILO KRUHA

Sprehod po mestu dokazuje, da je Subotica bogata. Osrednji del mesta se začne pri postaji, potem pa se razprostira proti centralni točki, ki je pri mestni hiši. Večnadstropne hiše vseposod, po ulicah služi prometu tudi električna cestna železnica in vodi tudi daleč ven v predmestje, v subotičko kopališče in zabavišče.

Kakor povsod, tako se tudi v Subotici znižujejo hiše, čim bolj stopaš proti predmestju. Vendar se mi je zdelo, da je tu manj predmestnega siromaštva kakor v drugih mestih. Poljedelska mesta in kraji trpe pač manj na brezposelnosti in revščini kakor industrijski kraji. Zemlja daje pač vsakemu kos kruha, če jo pridno obdeluje.

STADION JE NAJVEČJI NA BALKANU

Skoraj povsod so napisi na trgovinah v dveh pismenkah: najprej v cirilici, za njimi v latinici. V oči padejo — kakor pravimo — obilica lekarn. Domačin mi je razkladal, da je ljudska obolevost precejšnja zaradi močvirnih tal v okolici.

V poslednjih letih so izsušili že dobršen del predmestja, ki je bilo zdravju škodljivo. Uvidevni mestni očetje so ubili na mah dve muhi. Močvirni del so spremenili v športno in telovadno vežbališče, ki ga nazivajo Stadion in je med najlepšimi v vsej naši državi. Če odštejemo še atenskega, pa tudi na vsem Balkanu. Ko bo stadion dograjen, bo uporaben za vse športne panoge: za veslače in plavače, bazeni, pa tekališča, prostori za tenis in nogomet, vmes pa seveda okusno nasa-

jeni narodni parki. Do zdaj je dogotavljen le telovadni stadion, ki je veličanska štirikotna arena s sedeži na stalnih pobočjih. Slike subotškega stadiona so bile razstavljene tudi na berlinski olimpiadi, kjer so vzbujale pozornost vseh, ki se zanimajo za gradnjo športnih stadionov. Naj navedem le nekaj števil: stadion ima prostora za 25.000 gledalcev. Seme za kratko angleško travo, ki je posejana v veliki naravni telovadnici, je veljalo 10.000 din. Za odvod močvirne vode so porabili doslej že 4 kilometre cevi. Vsa dosedanja dela — ki so šele začeta — so veljala 3 milijone din.

Tu bo vir zdravja ne samo športnikov in telovadcev, temveč tudi 12 tisoč šolarjev in dijakov, kolikor jih premore Subotica, ki ima poleg osnovnih in srednjih šol tudi pravno fakulteto.

BOGATO ZALOŽENI SEJMI

Kaj rodi darežljiva vojvodinska črnica, ki ne rabi dosti ali skoro nič gnojila, dokazuje bogato založen zelenjadni trg. Kilometer daleč se vlečejo stojnice pa ogromni skladi paradižnikov, krompirja in vsega, kar rodi tamkajšnja zemlja. Cene so v primeri z našimi smešno nizke. Tu je pač življenje poceni, skoro zastoj. Kmetje pripeljejo blago že navsezgodaj semkaj, zato se nistem prav nič čudil temu ali onemu fantiču, ki je spremil svoje starše na trg, pa ga je dopoldne prišla zaspanost. Legel je zmučen med

buče in paradižnike in zaspal kljub vrvežu okrog njega in barantanju vnetih kupcev.

Sto zanimivosti nudi ogled mesta, meni je bil posebno všeč ogled sejma odloženih predmetov. Vse dobiš tam: peči, petrolejke, knjige, nagrobne križe — z eno besedo: starino, kakor jo premore drugod le vlemesto. Od jutra do opoldne se vrte tamkaj predvsem okoliški kmetje, delavske gospodinjice in drugi bolj siromašni sloji, ki tu uresničujejo skrite želje. Semkaj prihajajo tudi prebivalci iz sosednje Madžarske ter nesejo kaj radi domov preko državnih mejnikov spominke, kupljene na subotški strani. Cenjeni so seveda taki predmeti s spominskimi napisi »Emlek«, kar znači po naše: »V spomin...«

SUBOTICA — BISER JUGOSLAVIJE

V času, ko je robovala Vojvodina pod Madžarsko, je dobivala ta zemlja, čeprav je naseljena z našimi ljudmi čim dalje bolj videz madžarske pokrajine. Madžari znajo, kakor menda noben drug narod, spreminjati obraz resničnosti in uporabljajo vsa sredstva za potujčevanje.

Zdaj pa izginjajo predvojni znaki. Kljub nekaterim madžarskim listom, ki jih tiskajo še tu v Subotici, in ciganskim godbam, z značilnimi madžarskimi melodijami, pa kaže ta plodovita, bogata zemlja, da je le zanimiv, ogleda vreden kamenček v mozaiku naše širne Jugoslavije.

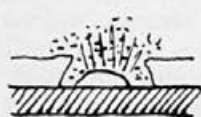
SREDIŠČE SUBOTICE

Juan Kuščer

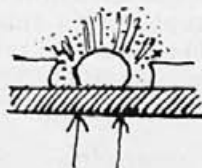
HOBOTNICA

Morda ste že kdaj slišali o tej prečudni morski pošasti.

Hobotnica (hrvatsko mrkač) je mehkužec, sorodnik polžev in školjk; na zunaj pa ne kaže posebne sličnosti z njimi. Opazimo le, da kot vsi mehkužci hobotnica nima kosti.

PRISES V PREREZU:
NEVZBOČEN

VZBOČEN

Njeno telo je podobno jajčasti vreči. Če ne bi imela hobotnica dveh velikih izbuljenih oči, bi še premišljevali, kje ima sploh glavo. Okrog ust ima osem dolgih močnih izrastkov, s katerimi lovi svoj plen, zato jih imenujemo lovke. Prav za prav izgleda vse skupaj kot osem kač z eno samo debelo glavo, trupom hobotnice. Vsaka lovka je posuta z dvojnim nizem bradavic,

s katerimi se hobotnica lahko prisesa kakor pijavka z usti. Zato pravimo tem bradavicam *priseski*. Tak prisesek je podoben mali ponvici (glej sliko!), hobotnica jo pritisne na predmet, nato vboči to ponvico, s tem da pritegne njeno dno k sebi. Nekaj sličnega so gumijasti »priseski«, s katerimi obesi trgovec razne stvari na šipe izloženih oken.

Pravih nog hobotnica nima, vendar pravimo, da je glavonožec. Ali mar z glavo hodi? Ne, le z lovkami se opira na morsko dno in se z njihovo pomočjo lahko tudi premika po njem. Hobotničine lovke so hkrati njene noge, obenem pa tudi njeno najmočnejše orožje. Ne bomo se čudili, če zvemo, da hobotnica ni prav nič pohlevna živalca, ampak požrešen ropar. Ne boji se niti silnih klešč morskega raka jastoga, nasprotno, ravno raki in rakovice so ji najljubša hrana.

Naše navadne hobotnice niso Bog ve kako velike, z lovkami vred so dolge do pol metra. Neizmerne globine oceanov pa krijejo v sebi še mnogo večje take pošasti, dolge po več metrov in težke po več stotov. Gorje človeku, ki bi zašel v objem mogočnih lovk teh orjakov!

* * *

Minulo poletje sem bil s prijatelji na morju in tedaj sem imel priliko, da sem se s hobotnico osebno seznanil.

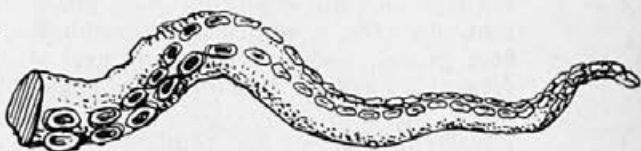

OPAZOVALEC Z „OKNOM“ IN POTAPLJAČ Z MASKO

Stopal sem ob morski obali, skakal od čeri do čeri, občudoval sem divje oblike, ki jih je tu mogočna sila valov izklesala iz kamna. Daleč v trdno skalo se je zajedlo morje, izdolbilo je vanjo globoke zareze, cele podmorske votline, tako da je votlo zadonelo, kadar je val butnil ob obal.

A mene je zanimalo življenje v morju samem. Pogled sem upiral na morsko dno pod seboj, kjer je živelo nešteto meni neznanih bitij. S seboj sem imel »opazovalno okno«, to je pločevinasto škatlo s steklenim dnom.

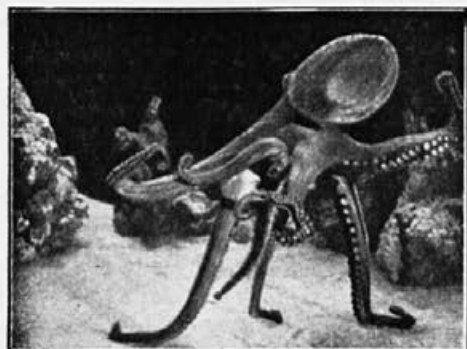
vztrajno vajo v potapljanju sem dosegel globine do 10 m. Le škoda, da ne morem dalj časa spodaj ostati, ker me pljuča že čez pičlo minuto spomnijo, da hočejo zraka. Kar jezim se, da moram spet gor, ko se nisem niti utegnil pošteno razgledati.

LOVKA S PRISESKI

Stojim na skali in gledam skozi okno v votlino pod njo, kjer je vse poraslo z živobarvnimi rastlinami, med katerimi se giblje nešteto ribic in drugih bitij.

Stoj, kaj pa se je zganilo tam v najtemnejšem kotičku votline? Nekaj sivega se premika, izteguje. Kaj bi to bilo? Skočim po palico. Ko se vrnem, je skrivnostna žival še vedno na mestu. Dregnem jo — aha, zdaj splava ven iz svojega skrivališča. Ne, riba ni, riba plava hitreje, riba nima take čudne oblike. Pošast se ustavi, se vsede na dno. Zdaj se mi posveti v glavi. Mrkač, hobotnica! Ta mi pa ne sme uiti, tega moram ujeti! Toda kako? Ali naj splavam ponj? In če se name prisesa? Še nikoli nisem imel mrkača v roki in pripovedovati sem

HOBOTNICA HODI

Ustavim se na vsaki skali, posadim svoje okno na gladino in že se mi odpre krasen pogled v morje, ki ga noben val ne kali več. Imam še nekaj bolj imenitnega — potapljaško masko, ki mi služi za gledanje pod vodo. Kdor je že kdaj odprl oči pod vodo, se bo spomnil, da je videl vse zelo nejasno, megljeno — naše oko pač ni ustvarjeno za gledanje v vodi, ker je v vodi zelo dalekovidno. Moja maska ni drugega kot okrogla šipa z gumi-jastim obročem, katerega tesno pritisnem na obraz. Tako mi voda ne pride do oči in če plavam pod vodo, vidim skozi kristalnočisto morsko vodo vse popolnoma natančno. Dvanajst metrov daleč seže moj pogled, šele potem se izgubi v sinji barvi vode. Če skozi okno zagledam na dnu ležečo školjko ali kaj drugega, kar bi rad imel, si brž nataknem masko čez obraz, pa skok na glavo v morje. Splavam na dno in školjka je moja. Z

HOBOTNICA V BOJU Z MORSKIM PAJKOM

slíhal že strašne stvari o njem. Mrkač se spet zgane, plava naprej, od obale stran, kot da bi slutil moje misli. Ali bi, ali ne bi? Za oklevanje ni več časa, hitro si nataknem masko in skočim.

Pljusk, val se zgrne nad mojimi nogami — in že sem v čisto novem svetu z novimi lepotami. Kar pozabim, da sem v vodi, čudovito lahek sem postal, počutim se kakor orel v višavah. Parkrat zamahnem z rokami — in že sem pri tleh, 3 m pod površjem. Ribe se mi približajo skoro brez strahu in me gledajo.

Tam pred menoj plava mrkač proti skali — zdaj se vsede pod njo na pesek. Splavam za njim, z eno roko se primem skale, z drugo pa ga sunem. Nič več se me ne boji, le jezno zamahne z lovkami in se vsede nazaj v pesek in čudno — od jeze je postal zelen! V koži ima namreč nešteto

drobnih barvnih krpic, ki jih lahko širi in oži ter s tem izpreminja svojo barvo. Kako me gleda s svojimi izbuljenimi očmi, razburjeno diha in se poigrava z lovkami po pesku!

Drugič sežem z roko ponj, trdo ga primem in v istem hipu se mrkač prisesa name z vsemi osmimi lovkami. Zdaj pa ven! Z desno roko držim hobotnico, z levico plavam. Osem lepljivih kač mi leze po desnici navzgor, toda čez deset sekund sem že zunaj. Masko vržem z glave, se oddahnem, s silo strgam mrkača z roke in ga nesem domov. Domov, to se pravi v naše taborišče. Ko sem se s svojim plenom pobahal pred vsemi prebivalci našega tabora in ko smo se vsi mrkača nagledali, smo ga soglasno obsodili na smrt v kropu in na pogreb v naše želodce. Razume se — pogreb z vsemi častmi, to se pravi s kisom, oljem in čebulo.

Mirko Huncič

BOJ Z ZMAJEM

Ilustriral August Černigoj

Trije malčki, trije palčki šli so v boj nad zmaja. Strašno vam je krvoločen: noč in dan razsaja. Mnoгим že pred njim od groze so se

tresle hlače, tudi vam bi se — tako je in prav nič drugače! Naši malčki palčki niso bojazljivci taki; oni so od nog do glave vam zares junaki. Dolgo, ostro sulico so vzeli s sabo, glejte. Ste prizor strašnejši kdaj že videli, povejte?

Zmaj že planil je pokonci divje in grozeče. Palčki pa pred njim stojijo ravno kakor sveče. Preden mine dan, končan bo v polju boj krvavi: Zmaj - gosjenica bo mrtva obležala v travi...

Leopold Paljk

ZAVIJAČEV DOMEK — ČRVIVO JABOLKO

Končno je vendar prišla zaželena nedelja. Po hiši je završalo. Ker pa je mamica že med tednom vse potrebno uredila za na pot, so bili otroci kmalu opravljeni in že je odkorakala vesela družina na postajo, da se odpelje k stricu na deželo.

V dobri uri so bili na mestu. Striček jih je pričakal na postaji. Peš so kmalu prišli po bližnjici na njegov dom, ki stoji na nizkem gričku in je obdan okrog in okrog s sadnim drevjem.

Ko so se otroci oddahnili in okrepčali, so si ogledali sadovnjak. Metod, ki še ni nikoli v življenju videl toliko sadja, je debelo strmel in dejal: »Striček, pri vas pa rastejo jabolka tudi na tleh kot gobe.«

»Veš, ta so odpadla, ker so črviva,« mu pojasni stric.

»Ni mogoče, ko so pa tako lepo rumena.« In že je pobral eno in vanjo ugriznil. »Brrr — črv!« je dejal in izpljunil. Pobral je drugo in glej spakpa, že zopet črv.

»Ali so vsa jabolka črviva, ki na tleh leže?« je radoveden vprašal.

»Vsa. Letos je namreč črvivega sadja mnogo. Črvivo sadje, ki navadno dozori nekaj prej kot zdravo in nepokvarjeno, odpade z dreves na tla,« odgovori stric.

»Kako pa pride črv v jabolko, striček?« so vprašali otroci.

»Ej, to je dolga povest, otroci! Če pa že hočete vedeti, sedite tu na klopco k meni.«

Radi so otroci ubogali in sedli na klopco.

Striček pa je nadaljeval: »Veste, črv v jabolku je prav za prav ličinka ali gosenica jabolčnega zavi-

j a č a, ki mu pravimo tudi j a b o l č - n i t o n č i č.«

»Joj, Tončič, ali slišiš? Ti boš od sedaj naš 'jabolčni tončič'!« je zaklicala Mara mlajšemu bratcu Tonetu, ki so ga doma kaj radi klicali Tončič.

»Ako je črv gosenica, potem je j a b o l č n i z a v i j a č metulj,« je morda pripomnil Metod.

»Da, metuljček je, ki meri z razpetimi perutmi komaj 2 cm. Barve je motne kot drevesna skorja in ga težko opaziš, ko počiva na deblu ali na veji.«

»Takoj bom enega poiskal,« je dejal Metod in vstal ter bistro oprezal po deblu in vejah.

»Zaman ga iščeš. Ne boš ga našel. Prepozno je. Metuljček se namreč prikaže v juniju, zdaj smo pa že v avgustu. Ob lepih, toplih junijskih večerih leta po sadovnjakih, kjer polaga samica jajčeca na posamezne mlade, komaj za lesnik debele plodove. Vsaka samica zleže 30 in še več jajčec,« je pojasnjeval stric.

»Torej pokonča grdavka prav toliko jabolč,« reče Tone.

»Da. Jajčece položi v muho ali pa pri peclju. V nekaj dneh se izležejo iz jajčec majhne gosenice, ki so najprej bele, potem pa poltne barve z rdečerrjavo glavico. Gosenice se zarijejo v plod in rijejo v sredino do peščišča, kjer razjedajo meso in pečke. Ker se pa luknjica, skozi katero je gosenica prodrla plod, kmalu zaraste, se od zunaj ne pozna, da bi bil plod črviv.«

»Kaj pa je to, striček? Le pogledjte, tu pri muhi se pa natančno vidi luknjica, skozi katero je zlezla gosenica v jabolko,« opozori strica zvedavi Metod, držeč v roki jabolko.

»Res je. Gosenica se dostikrat izda s tem, da peha skozi luknjico svoje odpadke. Odprta luknjica pa je tudi znak, da je gosenica dorasla in plod zapustila. Gosenice namreč dorastejo v enem mesecu ter si poiščejo na deblu kakšno razpoko, kjer se zabubijo. Iz bube pride nato zopet me-

tuljček in samica spet polaga jajčeca na zdrave plodove. Iz jajčec se pa izležejo gosenice. To je zdaj že drugi zarod, ki dela še večjo škodo kot prvi. Gosenice se spet zarijejo v zdrave plodove in jih razjedajo. Ko dorastejo, jih zapusté in se spusté po pajčevinasti nitki na tla ali pa padajo s sadom vred z drevesa. Druge si pa poiščejo skrite kotičke med razpokanim lubjem, kjer nato prezimijo. Šele spomladi prihodnjega leta se zabubijo in v juniju izležejo iz bub metuljčki. Črvivi plodovi zaostanejo v rasti, dozore pa navadno prej nego zdravi ter odpadejo z drevesa. Ker pa tedaj mnogo gosenic še ni godnih, ostanejo v plodovih. Ako spravimo takšno črvido sadje v shrambo, izležejo iz njega godne gosenice in prezimijo v kaki razpoki v steni ali na stropu. Spomladi se gosenice zabubijo in čez nekoliko dni že izletijo metuljčki na prosto. Jabolčni zavijač je izmed vseh sadnih škodljivcev najnevarnejši. On povzroča, da je sadje črvido. Zato ga je treba z vsemi sredstvi zatirati.«

»Kako to delate, striček?« je vprašal radovedni Metod.

Stric je pojasnil: »Vsak dan je treba vse odpadlo črvido sadje pobrati. Manjvredno pokrmimo živini, bolj razvito pa otrebimo črvivosti ter uporabimo na različne načine v kuhinji. Iz njega naredimo sadno mezgo ali marmelado in sadni kis. Lahko pa zrežemo jabolka na krhle in posušimo.«

»Kaj pa gosenice in bube, ki so na drevju? Kdo uniči te škodljivce?«

»Največ gosenic uničijo ptice pevke, zlasti sinice. Vseh številnih gosenic in bub pa ptički ne pokončajo. Zato pa moramo sadjarji sami skrbeti, da jih uničimo. Pozimi moramo sadno drevje temeljito osnažiti in obrizgati z arborinom. Zlasti deblo in debelejšje veje je treba s strgalom in jekleno ščetko zdrgniti in namazati z arborinom. Spomladi pa, ko drevje odcvete in se začno plodovi debeliti, obrizga-

mo drevo z 2% žveplenoapneno ali kaliforniško brozgo, ki ji dodamo strupenega arzenia. Ko se hočejo izlegle gosenice pregristi v plodove, se zastrupijo in poginejo.«

»Kaj pa tiste gosenice, ki so se spustile po pajčevinasti nitki na tla?« vpraša Metod strica.

»Tudi tiste je treba uničiti. Ker lezejo gosenice po deblu zopet navzgor, jim nastavimo pasti. Na deblo privežemo sredi junija lesno volno, valovit papir ali pa šop slame. Gosenice, ki prilezejo po deblu, se v te pasti poskrijejo. Julija meseca pasti odstranimo in sežgemo. Gosenicam drugega zaroda pa brž nato nastavimo prav takšne pasti, ki jih pa pustimo na deblih do pozne jeseni, nakar jih odstranimo in sežgemo. Na ta način uničimo mnogo zavijačevih gosenic.«

»Striček, jabolčni zavijač je vendar metulj, ki leta z drevesa na drevo in lahko prileti iz sosedovega sadovnjaka. Kaj pa potem?« se je zanimal Tone.

»Prav imaš, Tone! Jabolčnega zavijača bi morali zatirati vsi sadjarji, ker posamezniki ga ne bodo mogli nikoli popolnoma zatreti, četudi si še tako prizadevajo. Tu bi morali sodelovati prav vsi sadjarji, vsak v svojem sadovnjaku.«

»Ali napada jabolčni zavijač tudi hruške?« so vprašali otroci.

»Da, tudi. Pa tudi prve češplje in slive so navadno črvice. Ta črv pa je gosenica češpljevega zavijača, ki je nekoliko manjši metuljček od jabolčnega. Črvičnost orehov povzroča orehov zavijač. V češnjah pa se zaležejo ličinke češnjeve muhe. Ker nam ti škodljivci uničijo vsako leto velikanske množine sadja, jih moramo na vso moč zatirati,« je še dejal stric, nato pa vstal ter natrgal otrokom zrelih sočnih breskev. Potem pa je še prinesel veliko košaro. Vanjo so otroci nabrali vse odpadlo črvido sadje. Hvaležni so bili otroci stricu za sadje in pouk.

DROBNE ZANIMIVOSTI

VITAMINI. — ŠELE ZADNJE ČASE je znano, da so za življenje, razen redilnih snovi v hrani, potrebne še druge dodatne snovi. To so tako imenovani »vitamini«. Oni pospešujejo rast in razvoj ter preprečujejo razne bolezni. Teh snovi potrebuje naše telo zelo malo. Ako manjkajo v hrani vitamini, ali ako jih je premalo, nastanejo v našem telesu težka obolenja. Vitaminov je mnogo. Da jih lažje ločijo, jih zaznamujejo s črkami A, B, C, D itd.

Vitamin A se nahaja v živalski masti, v mleku, maslu, v jajčnem beljaku in predvsem v ribjem olju. Mnogo tega vitamina imajo rastline: ohrovt, solata, špinata in korenje. Vitamin A vzdrži vročino in se ne uniči pri ne predolgem vrenju. Ako ne dobiva mlado telo tega vitamina, zastane v rasti, izgublja na teži in se razvijajo očesne bolezni. Na očesni kožici nastanejo otekline, ki jim lahko sledi izguba očesa. Na Danskem so v vojnem času izvažali ogromne množine masla v vojujoče se države. Domačemu ljudstvu je primanjkovalo tega živeža. Kmalu so se tam začela širiti težka obolenja na obeh. Zanimivo je, da so ta obolenja polagoma ponehala, ko je vlada prepovedala izvoz vsega masla in izdala odredbo, da se mora tudi domače ljudstvo hraniti z maslom.

Vitamin B se nahaja v zunanjih luskinah raznih zrnatih rastlin in žita (riž, rž, proso, pšenica, oves). Zato tako priporočajo kruh in jedi iz nečiščenega žita in riža. Tudi v stročnicah ga je mnogo (fižol, grah, leča) in v mnogih zelenjavah (pesa, krompir). Sadje ga ima tudi mnogo. Tudi mleko in jajca vsebujejo ta vitamin. Če manjka vitamin B, telo izgublja na svoji teži, nastanejo razna težka živ-

čna obolenja in otrpnenja mišic. — Takih bolezni pri nas ni mnogo, ker je v naši glavni hrani dovolj tega vitamina.

Vitamin C je snov, ki jo imajo vse zelenjave in sadje, predvsem sveže. Tudi v čebuli ga je precej. Če rastlina dalj časa leži v shrambi ali ako jo izsušimo, tedaj izgine iz nje ta vitamin. Dlesna bolezen »skorbut« nastane, kadar v hrani manjka vitamin C.

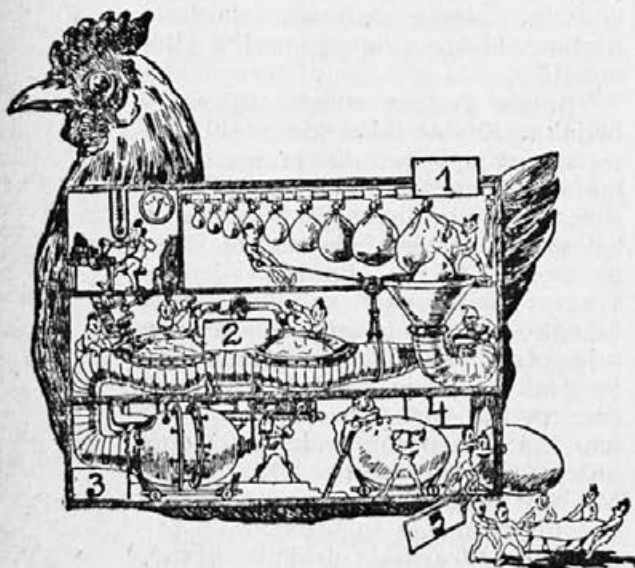
Vitamin D je v ribjem olju in v beljaku. Kostno obolenje »rahitika« je znamenje pomanjkanja tega vitamina v telesu. A tudi pomanjkanje sonca, svetlobe in zraka povzroča to bolezen. Kostni ostanejo mehke in se ne morejo razviti. Rahitika je zavratna bolezen, ker se nje začetek ne opazi. Šele ko opazimo, da ne morejo otroci shoditi, se zavemo, da je otrok rahitičen. Ta bolezen se začne razvijati pri človeku v prvem letu starosti, njeni znaki pa se pokažejo šele v drugem letu. Takim otrokom tudi zobje pozno poženo. In ti zobje so mehki in krhki. Zato priporočajo zdravniki otrokom hrano, ki vsebuje vitamin D, poleti sonce, zrak in svetlobo, pozimi pa umetno obsevanje telesa. Zelo koristi otrokom tudi ribje olje.

ČUDOVITA KOKOŠJA TOVARNA.

— Narava neprestano ustvarja mojstrska dela, tako čudovita, skrivnostna, da jih večkrat človek ne razume. Nešteto teh mojstrskih del se vrši v nas in okoli nas in zaman bi nekaterim poskušali priti do dna. Tu vam bomo sedaj pokazali, kaj vse je potrebno, da nastane ona mala mojstrovina, katero gotovo vsi poznate, namreč — kokošje jajce!

Notranjost kokoši je pri nastajanju jajca skrivnostna tovarna, v kateri delajo nevidni pritlikavčki. S pomočjo slike vam bomo pokazali delovanje te tovarne. Zgoraj v levi ste gotovo opazili sobico. To je vremenska hišica. V njej sedi pritlikavec, ki skrbno

gleda na aparate v tej sobici. Ti aparati mu pokažejo, ali dežuje ali sije sonce. Po vsej tvornici je napeljan telefon. S pomočjo tega odda pritlikavček v vremenski hišici svoje vremensko poročilo v druge oddelke čudovite tovarne. Kadar sije sonce, delajo vsi aparati v tovarni s polno paro.

V prvem oddelku (1) delajo rumenjaki. Tu visi nešteto surovin za rumenjake. Kakor v vseh drugih oddelkih tovarne, je tudi tukaj velikega pomena kri. Te okrogle vreče za rumenjake rastejo vedno bolj in bolj, dokler ne dobi lepe rumene barve in prave velikosti. Tedaj pa pride pritlikavček, vzame nož in odreže vreči začasne šive in rumeni rumenjak pade v nastavljeni lijak. Mali delavec pa že vleče novo vrečico na mesto prejšnje.

Kje pa je v kokoši ta vremenska hišica, ta centrala tovarne, katero smo zgoraj omenili? To so deli možganov in hrbtenice, kateri pošiljajo svoje zapovedi po živčnih nitih na različne organe, ki pomagajo pri delu. Pri tem izročevanju ukazov na organe pomagajo pa tudi tako imenovani hormoni! Nekje v telesu proizvajajo neke žleze hormone. Te hormone dobimo v telesu le v majhnih množinah. V komaj vidnih količinah se potem ti

hormoni mešajo s pogonskimi snovmi, največ z glavno krvjo. Takoj ko dobe različni organi te hormone, začno zmerneje ali hitreje delovati. Taki hormoni urejajo tudi delavnost tovarne jajc v kokoši.

Vremenska hišica je javila pogonskemu oddelku tovarne dovoljno množino sonca. Čreva pa so javila tovarni, da so prejela dovolj hrane. V vsej tovarni se prične živahno delo. Ko je rumenjak zdrknil v že omenjeni lijak, je prišel v oddelek, kjer proizvajajo beljak (2). Pri sesalcih bi se iz te oblike jajca razvil mladič, pri kokoši pa teče rumenjak naprej po lijaku. Pri odprtini spušča nanj neki pridni pritlikavček tekoči, prozorni beljak, ki se hitro zgosti. Ko teče jajčece dalje, dobiva vedno nove plasti beljaka. Poslednji delavec v tem oddelku valja jajce, da bo lepo okroglo in doda jajcu posebne tanke kožice iz močnega vztrajnega beljaka. Te so tik pod skorjo že gotovega jajca.

Beljak dodajo rumenjaku posebne žleze v kokoši. Premikanje in obračanje rumenjaka povzročajo posebne zareze v cevi, po kateri potuje jajce. Te zareze so narejene približno tako kakor rize v topovski cevi.

V najnižjem oddelku tovarne so stroji za apnenec (3). Tukaj se stvari okoli jajca apnenec, ki se popolnoma strdi. Lupina je narejena! Jajce je gotovo in pripravljeno, da ga kokoš izvrže. Posebni delavci - pritlikavčki ga še očistijo in prebarvajo z značilno rumenkasto ali rdečkasto barvo (4), nato pa sme v svet skozi vrata (5) čudovite tovarne.

NEVIDNE PISAVE. — MED VOJNO je prejel neki častnik list, na katerem je bila napisana beseda: »Jod«. Nekaj časa premišljuje, kaj bi, nato pa le pomaže listek z jodovo raztopino, ki jo rabimo za razkuževanje ran. Takoj so na listku izstopile črke in častnik je lahko čital važno sporočilo. Napisano je bilo z vodo iz riža, ki postane nevidna, ko se na papirju posuši.

Nevidnih pisav se radi poslužujejo tudi ljudje, ki bi radi kaj zaupnega sporočili kaznjencem. Ravnatelj kaznilnice prejme pismo za kaznjenca in ga prečita. Ker ni nič posebnega v njem, ga izroči kaznjencu. Ta čaka, da se paznik odstrani, potem potegne s prahom umazan prst parkrat po pisnu in med vrsticami se prikažejo nove črke. Skrivnost je zelo preprosta: njegov prijatelj je med vrste, ki so bile napisane z navadnim črnilom, napisal druge besede z mlekom, ki ne pusti sledov, a ga prah naredi vidnega. Namesto mleka, rabijo drugi limonin sok itd. Seveda so tudi ravnatelj kaznilnic že spoznali goljufijo in zločinci si morajo izmisliti vedno nove načine nevidnih pisav.

SMRAD IZ KORIT ALI IZ CEVI, posebno ob južnem vremenu, je neprijeten. Odpravimo ga, ako položimo v izliv velik kos sode in zlijemo nato nanj tople vode.

ALI SO BENETKE EDINO MESTO zidano na vodi? — Znano mesto Benetke v Italiji ni bilo prvotno zidano na vodi, temveč na 123 malih otočkih, ki jih je vezalo 368 mostov in mostičkov. Šele kasneje so začeli zabijati tudi v morje hrastova bruna in zidati na njih hiše in palače. A to mesto ni edino mesto, zidano na koleh. Na severu je mesto Amsterdam, ki isto tako stoji na vodi. Na mestu temelja je tam zabitih v morje na stotisoče 10 do 15 m dolgih brun. Tudi to mesto ima okrog 300 mostov.

KAKO SE OHRANI SADJE DOLGO časa sveže? — Neki Anglež je iznašel nov način, kako ohraniti zelenjavo in sadje dolgo časa sveže. Lani je shranil nič manj kot 25 ton sadja in zelenjave (celo jagode so bile vmes) in letos — po enem letu je vsa zelenjava in vse sadje bilo še vedno sveže. To je naredil tako: Takoj po obiranju, najkasneje po 2 do 3 urah je zaprl sadje v posode iz voska in po-

sode položil v ledenico. Ob primerni nizki temperaturi je tam ostalo sadje leto dni. Pred uporabo je posode odprl in pustil, da se je sadje in zelenjava stajala v sobi ob navadni temperaturi par ur. Ta novost je važna ne le za sadjarje, temveč tudi za kupce.

VRTNICE SI OHRANIMO SVEŽE, če jih postavimo za nekaj minut v toplo vodo. Topla voda pa naj sega do cvetov. Ko jih vzamemo iz vode, jim prirežemo poševo peclje in jih postavimo v kozarce s čisto vodo. Tako pripravljene, čeprav že ovenele vrtnice se bodo obdržale še 5 do 8 dni sveže. Krizanteme ostanejo posebno dolgo sveže v kozarcih, če jim stolčemo peclje spodaj v dolžini 5 do 10 cm, da so razcepljeni. V sveži vodi se drže 2 do 3 tedne.

KAKO ODSTRANIMO APNENEC z dna posode? — V posodah, ki jih uporabljamo le za vodo, se od časa do časa nabere na dnu vsedlina apnenca. Tega lahko odpravimo s tem, če kuhamo v taki posodi vodo, ki smo ji prilili nekoliko kisa. Ta okisana voda tako zmehča apnenec, da ga z lahkoto odluščimo od dna posode. Če pa se je nabralo že toliko kamna, da to sredstvo ne pomaga več, poskusimo s solno kislino. Vendar pa ravnajmo pri tem zelo previdno, da nam kislina ne pride do kože, ker bi jo razjedla.

STAROST SADNEGA DREVJA JE vobče večja, kakor si mislimo. Jablane, hruške in kutine dosežejo večjo starost kakor slive. Kutine dosežejo 100 let. Jablane, posebno plemenite sorte, rasto 60 do 80 let, gospodarske sorte dočakajo 100 do 150 let. Še daljše življenje imajo hruške moštnice, dočim rastejo žlahtne sorte le kakih 80 let. Starost sadnega drevja zavisi od zemlje in od oskrbovanja, pa tudi od rodovitnosti. Rodovitna drevesa prej ostare kakor nerodovitna. Največjo starost doseže oreh. Ugotovili so celo 800 let stara orehova drevesa.

MLADINA PIŠE

PISMO IZ AVSTRALIJE. — NAHAJAM se že deset mesecev v Brisbanu v Avstraliji pri našem ljubem ateku, ki daleč od domovine dela in se trudi, da nam pri-skrbi lepšo bodočnost. Kupil nam je lepo petstanovanjsko hišo, odlično urejeno in opremljeno. Vsako stanovanje ima kopalnico, štedilnik na plin in tudi električni likalnik. Mimo hiše teče široka reka, preko katere vodi krasen most, ki je vsak večer bajno razsvetljen.

Brisbane, ki je glavno mesto pokrajine Queensland v vzhodni Avstraliji, je zelo lepo urejeno mesto, s krasnimi trgovinami in prostranimi parki. Zanimiv je živalski vrt, v katerem žive različne opice, ptice in druge živali, meni neznanih imen, ki jih ni v Evropi. Mesto ima preko 300.000 prebivalcev.

Jaz, Darinka in Mimica obiskujemo šolo, ki se je pričela 1. februarja. Velike počitnice so tukaj o božiču, decembra in januarja, ko vlada huda vročina. Meseca januarja smo imeli nad 90° Far. vročine. Snega, ki ga tukaj ne poznajo, ne bom videla do vrnitve v Jugoslavijo.

Ob razstanku sem vam, dragi součenci, obljubila opisati vožnjo v Avstralijo, da bi lahko na zemljevidu sledili moji dolgi poti v tujino. Oprostite, ker se nisem tako dolgo oglasila.

Teško je bilo slovo od sorodnikov, prijateljev in rojstnega kraja, ki smo ga zapustili lani 3. septembra. Po neprespani noči smo utrujeni prispeli v jutro, 4. septembra, na naš lepi Sušak ob sinjem Jadranu. Na postaji nas je sprejel uslužbenec paroplovne družbe. Spremil nas je v pisarno, kjer smo prejeli vozne karte in potrebne listine. Dopoldne smo se ko-

pali v morju, zaradi česar nam je kosilo prav dobro teknilo. Popoldne smo se odpeljali z avtobusom na Trsat. V cerkvi smo se priporočili Zaščitnici mornarjev za srečno pot. S hriba smo uživali krasen razgled na mesti Sušak in Reko, na zanimivo okolico in Jadransko morje.

Proti večeru nas je odvedel uradnik agenture preko meje v Italijo na Reko. Na meji pred mostom čez Rječino smo se poslovili od ujca in brata, dočim nas je stric spremil prav v luko do ladje. Tužni glas ladijske sirene nas je kmalu pozval k razstanku. Solze so nam zalile oči. Dokler smo razločili obalo smo mahali v pozdrav stricu in domovini.

Drugo jutro smo se izkrcali v Ankoni v Italiji, kjer je velika vojaška luka in prestopili na vlak. Povsod ob progi smo videli lepa naselja in velike hiše z izredno majhnimi okni.

Do Rima smo se vozili z neko »sinjoro« (gospo), ki bi z nami zelo rada govorila, a se nismo razumeli. Z znamenji smo ji nekako dopovedali, da potujemo v Avstralijo. V Rimu nam je pokazala, da moramo prestopiti na drug vlak za Napoli. Večno mesto smo videli le z vlaka. Od daleč smo opazili ognjenik Vezuv, iz njegovega vrha se je dvigal ogromen steber dima. Brzi vlak je bil prenatrpan, vročina neznosna, žejo smo si hladili le z grozdjem, ki smo ga imeli od doma.

V Napoliu nas je sprejel sluga izseljeniške družbe, ki je znal nekaj slovenskih besed. Zvenele so nam sedaj kot najlepša glasba. Prtljago smo izročili kar njemu. Odpremil jo je brez naše skrbi na ladjo.

Namestili so nas v hotelu. Dobili smo italijansko večerjo, ki nam pa ni teknila, akoravno že od Sušaka nismo zaužili tople jedi. Z balkona smo dolgo v noč opazovali vrvenje na ulici. Mesto, ki smo si ga drugi dan ogledali, je lepo, a smrad po ribah in makaronih je neznosen. — Piše Danica Plut, bivša učenka šole v Podzemlju. Ilustrira Tomaž Kvas iz Ljubljane. — Se nadaljuje.

DRAGI »NAŠ ROD«! — VELIKE SO Slovenske gorice, mnogo je krajev in šol, toda zdi se mi, da vsi učenci spiyo. Zato sem sklenila, da se vsaj jaz kaj oglasim in Vam opišem lepe Slov. gorice. Kraj je hribovit, toda ne pust. Kadar se v jesenskih jutrih prikaže sonce, se krasni žarki razlivajo po vinogradih. Ko zapihlja veter, se slišijo od vseh strani klopotci. Naša vas je zelo revna. Včasih trpimo lakoto, to je največkrat pozimi. Imam pet sester in tri brate. Doma so zelo revni, zaradi pomanjkanja sem morala od doma. Sedaj stanujem pri babici, da si zaslužim kak dinarček in borni kruhek. Vendar navzlic vsemu si vseeno pritrgam na mesec 2 din 50 par, da lahko dobim predragi mesečnik »Naš rod«. Komaj ga pričakujem vsak mesec. To je veselje, ko stopi v šolo gospodična učiteljica z besedami: »Naš rod' je prišel!« Kar poskočimo k njej. V razredu nas je pet naročnikov, saj nas več skoraj biti ne more, ko smo sami viničarski otroci, ki si komaj služimo vsakdanji kruhek. Hodim v I. razred višje ljudske šole. Šola mi je v veselje in kar hudo mi je, da imamo pouk vsak drugi dan. Če mi dovolite, Vam pošljem drugič kak spis v pristni preški govorici. — Pozdravlja Vas Vaša zvesta naročnica Micika Roškar.

LETOŠNIH POLETNIH POČITNIC sem še zelo veselila. Majka mi je obljubila, da bomo šli k teti na Brezje. Nekaj dni po zaključku šole smo se odpeljali z vlakom do Loga, od tod pa smo šli peš na Brezje.

Hodili smo se kopat. S sestro sva napravili ribnik. Lovili sva ribe ter jih spuščali vanj. Bratec Jurček in jaz sva imela majhna čolnička, na njih sva prevažala majhne kamenčke v vročo Afriko.

Večkrat smo se peljali z vozom v mlin ali pa po travo. Nekega dne smo se peljali iz mlina sosed, Jurček in jaz. Ko smo se pripeljali do ostrega ovinka, je butnil v naš voz neki voz in nas prevrnil v jarek, zgodilo se nam ni nič. Jurček se je zelo prestrašil, začel je jokati.

Na strehi šole so gnezдили vrabci. Ko so čistili žleb, so vrgli eno gnezdo na tla. Pobrli smo male vrabčke in jih vsak dan pitali, a vkljub temu so drug za drugim poginili. Nazadnje nam je ostal samo še eden, ime mu je bilo Čiv. Če smo ga poklicali: »Čiv, Čiv!« je takoj

priskakljaj. Zelo rad je sedel tetki na rami. A končno nam je tudi ta poginil.

Nekoč je padel v vodnjak piščanček in utonil. Napravili smo mu pogreb in ga položili v grob. Postavili smo križ in ga ovenčali s cvetjem. Ko smo nekoč odgrebli grobek, ni bilo piščančka nikjer več. Premišljevali smo, kam je šel. Kar pravi eden: »V nebesa je šel!« in zdaj smo vedeli, da je šel piščanček res v nebesa.

Vsako soboto smo šli na Log čakati tatka, ki se je pripeljal iz Ljubljane. Neko soboto smo šli zopet na Log, s seboj smo vzeli tetkinega psa Drgača. Bili smo sredi hriba. Kar naenkrat zagledamo veliko kačo, ki se je plazila preko poti. Bila je tako dolga, da ji nismo videli ne repa ne glave. Drgač jo je preskočil. Silno smo se je ustrašili. Majka nas je pograbila in potegnila nazaj. Ko smo si opomogli od strahu, smo se odpravili dalje. Jaz sem se tako prestrašila, da mi je zatekla noga in dva dni nisem mogla stopiti nanjo. Šele pozneje smo zvedeli, da to ni strupena kača in ji pravijo v tem kraju gož.

Naše počitnice pa so se približevale koncu. Treba je bilo zapustiti zelene trate, prijetni gozdiček in šumljajočo vodo, kjer smo preživeli toliko lepih uric, in odriniti nazaj v Ljubljano, zakaj pričela se bo šola, zame čisto nekaj novega, ker grem letos v I. razred gimnazije. — Ljubica Brus, Sv. Jakob v Ljubljani. Narisala: Slabina Mijana, III. odd.

PRASIČEK

*Prašček moj le dobro jej!
Pečenka mi boš prej al slej.
Naj bo za božič al za pust,
veselje si otroških ust.*

*Primož Kozak,
3. r. Ljubljana - Vrtača.*

MOJE POČITNICE. — ŽE PAR LET preživljam počitnice v Dolenji vasi na Gorenjskem.

Sredi njiv in travnikov zagledaš majhno kmetjsko hišico, okoli nje vrt z leseno utico. V tej utici se rad igram z bratom

rad obiščem kapelico in lepo smrekovo drevesnico. Z najvišje točke je lep razgled po Gorenjskem. Krasno se vidi Triglav s svojo skupino.

Lep izlet je bil iz »Martinčka« peš na Bled. Prvikrat sem občudoval ta prelepi

in sestro. Tudi po vrtu je dovolj prostora, da lahko skačem in se valjam po travi. Prav blizu teče Selščica, da se lahko kopljem in sončim na pesku.

kraj. Krasne vile, veliko jezero, na njem pa se je zibalo vse polno čolnov. Komaj sem čakal, da sem se peljal s čolnom do cerkvice. Moja največja želja je bila, da

Vsako leto se odpravim tudi na planino Jelovico. Z Dolenje vasi skozi Selca, Lajše in Dražgoše prideš do vrh gore in že si v Jelovici. Pot je precej naporna in se vleče skoraj štiri ure hoda. Ko pa zagledaš prijazno kočico na »Martinčku«, se oddahneš. Tu sem že tudi kar domač. Okoli kočice mi je že vse znano. Posebno

bi videl kraljeviče. Čolnar nas je peljal do dvornega kopališča. Stražar pa nam je povedal, da jih danes ni doma. Žal mi je bilo, saj sem si vedno želel, da bi jih enkrat videl. Vrnili smo se v Radovljico in tam prenočili. Drugi dan zjutraj pa zopet na »Martinček«. — Samo K o v a č, III. r., Ljubljana - vadnica.

LJUDSKA SAMOPOMOČ

reg. pomožna blagajna

v Mariboru, Aleksandrova 47

v lastni palači

Podružnica: Ljubljana, Tyrševa cesta 34

sprejema vse zdrave osebe od 17. do 70. leta v zavarovanje za pogrebno za zneske od din 1000— do 10.000—; za doto od 1. do 16. leta starosti za zneske od din 1000— do 25.000—.

— Zahtevajte brezplačno pristopno izjavo in informacije! — Do sedaj izplačali na podporah preko 30 milijonov dinarjev.

Ustanovljena leta 1927.

Zaupniki se sprejemajo za vsak kraj dravske banovine

Otroci, hranite in varčujte,
p o m n i t e :
Iz malega raste veliko!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izdaja na dom domače hranilnike,
najboljše učence obdaruje z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

Kar potrebuje mladina v šoli
in doma, dobi po nizkih cenah v

Učiteljski knjigarni v Ljubljani in v podružnici v Mariboru

Posebno priporočamo bogato izbiro lepih
mladinskih knjig po znižanih cenah.
Izberite knjige po cenikih, ki jih imajo
šolski upravitelji, in naročite skupaj,
da bo nižja poštnina

Zjutraj...

zlasti pa
zvečer

Sargov

KALODONT

proti zobnemu
kamnu

Klišaje

eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd., izdeluje

klišarna

»Jugografika«

Ljubljana, Sv. Petra nasip 23

blago za pohištvo
in zavese
priporoča

A. & E. SKABERNÉ
LJUBLJANA — MESTNI TRG

40 lepih nagrad za naročnike »Našega roda«

»Naš rod« izhaja letos že 10. leto. Ob tej priliki razdeli Mladinska matica zvestim naročnikom lista 40 lepih nagrad, in sicer:

- 2 deški ali dekliški kolesi,
- 2 brezplačni letovanji na morju ali v planinah,
- 2 harmoniki,
- 4 žepne ure za dečke ali zapestne za deklice,
- 3 fotografske aparate,
- 6 nalivnih peres,
- 6 nogometnih ali hazenskih žog,
- 2 garnituri orodja za rezljanje ali 2 mala šivalna stroja,
- 8 velikih orglic,
- 3 male ročne tiskarne in
- 2 neceserja za šivanje ali 2 garnituri orodja za dečke.

Kdo dobi nagrade?

Pravico do nagrad ima vsak reden naročnik Mladinske matice.

Nagrade se razdelijo v mesecu juniju. Kdo dobi kaj in kaj dobi kdo, odloči sreča, odloči žreb. Ne bo treba torej reševati težkih ugank, ne zamotanih križank. Pazi le, da plačaš pravočasno naročnino. Morda čaka prav tebe ena izmed najlepših nagrad!

